

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Veronika Rožková

Školní družina pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců

Olomouc, 2024

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů literatury uvedené v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne.....

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph. D. za pomoc při tvorbě této bakalářské práce, cenné rady a čas, který mi v celém průběhu mé práce věnoval. Dále bych také ráda věnovala velké díky ZŠ Letovice za velkou vstřícnost, a především rodičům a dětem za pomoc při získávání potřebných dat.

Obsah

Anotace.....	6
Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Školní družina.....	10
1.1 Obecná charakteristika	10
1.2 Historie	11
1.3 Cíle ŠD	12
1.4 Funkce ŠD	15
1.4.1 Odpočinkové činnosti	16
1.4.2 Rekreační činnosti	16
1.4.3 Zájmové činnosti	17
1.4.4 Příprava na vyučování	17
2 Spolupráce ŠD	19
2.1 Spolupráce se zákonnými zástupci	19
2.2 Spolupráce s třídními učiteli	19
2.3 Spolupráce ŠD s ostatními subjekty	19
3 Role vychovatelky	21
3.1 Osobnostní dispozice.....	21
3.2 Dovednosti.....	22
3.3 Vzdělanostní předpoklady	22
3.4 Vzhled.....	23
4 Období mladšího školního věku	24
4.1 Hrubá a jemná motorika	24
4.2 Řeč	24
4.3 Kognitivní vývoj.....	25
4.3.1 Vnímání	25

4.3.2	Pozornost	25
4.3.3	Paměť	25
4.3.4	Představy	26
4.3.5	Fantazie.....	26
4.4	Sociální rovina	26
4.5	Emocionální vývoj.....	27
4.6	Svoboda dítěte	28
EMPIRICKÁ ČÁST		29
5	Výzkumné šetření	29
5.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	29
5.2	Výzkumný soubor.....	29
5.3	Výzkumná metoda – dotazník	30
5.4	Průběh výzkumu	30
5.5	Vyhodnocení dat získaných ve výzkumu.....	31
5.6	Shrnutí a diskuze výsledků výzkumného šetření	47
Závěr		50
Seznam použitých zkratk		51
Seznam použité literatury		52
Seznam tabulek		54
Seznam grafů		55
Seznam příloh		56

Anotace

Jméno a příjmení:	Veronika Rožková
Katedra:	KPG – Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Školní družina pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců.
Název v angličtině:	School day care from the point of view of the participants and their legal representatives.
Zvolený typ práce:	Bakalářská práce Výzkumná práce – zpracování primárních dat
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných na školní družinu. Teoretická část popisuje stručnou charakteristiku, cíle a funkce školní družiny. Dále také spolupráci ŠD s ostatními subjekty, roli vychovatele a vymezení období dítěte v mladším školním věku. Cílem empirické části je zjistit, jaké očekávání/představy mají rodiče od funkcí školní družiny. Výzkum byl proveden pomocí anonymního dotazníku.
Klíčová slova:	Školní družina, vychovatel, mladší školní věk, rodiče, děti, výchova mimo vyučování
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the perspective of the participants and their legal guardians on the after-school club. The theoretical part describes a brief characteristic, aims, functions of the school day care. It also includes the cooperation of the school day care with other entities, the role of the educator and the definition of the child's period in the younger school age. The aim of the empirical part is to find out what expectations/perceptions parents have of the functions of

	the school day care. The research was conducted on the basis of an anonymous questionnaire.
Klíčová slova v angličtině:	School day care, educator, younger school age, parents, children, extracurricular education
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Dotazník
Rozsah práce:	60 stran
Jazyk práce:	Čeština

Úvod

Pamatuji si, jako by to bylo včera, kdy jsem jako dítě poprvé vstoupila do školní družiny. Nové prostředí, neznámé děti a nepříjemná paní vychovatelka, která seděla jen u počítače. Tyto čtyři faktory pro mě jako introvertní dítě byly dost rozhodující, že už se tam nechci vrátit. Pro mé rodiče to byla nepříjemná situace, jelikož oba měli dlouhou pracovní dobu, prarodiče žili v jiném městě a nebyl tak nikdo, kdo by mě vyzvedl a bezpečně doprovodil domů. Nešlo to jinak, tak jsem začala chodit přes celé město domů sama. Když se na to dívám zpětně, pro každého zákonného zástupce to musí být velmi stresová situace, zkouška důvěry a samostatnosti. Školní družina zákonným zástupcům (rodičům), zajistí pocit, že je jejich dítě v pořádku, bezpečí a že je o něj maximálně postaráno. V současné době jsou školní družiny velmi využívanou mimoškolní institucí. Děti družiny navštěvují po skončení vyučování a před návratem domů. Cílem je tak poskytnout dětem bezpečné prostředí, kde mohou trávit čas, zatímco jejich rodiče ještě pracují.

Dílčí cíle teoretické části:

1. Charakterizovat pojem školní družina, stručně popsat historii školních družin v naší republice, vymezit cíle a funkce ŠD.
2. Popsat spolupráci školních družin se zákonnými zástupci a ostatními subjekty.
3. Charakterizovat roli vychovatelky a její předpoklady pro výkon práce.
4. Vymezit a popsat období dítěte v mladším školním věku.

Hlavním cílem výzkumu je realizovat šetření mezi zákonnými zástupci, jaké mají představy/očekávání o plnění základních funkcí školní družiny.

Hlavní výzkumný cíl bude naplněn na základě následujících dílčích cílů.

V empirické rovině je dílčím cílem:

1. Zjistit, jaké činnosti baví děti nejvíce ve ŠD.
2. Zjistit, jaké oblasti by zákonní zástupci posílili ve ŠD.
3. Zjistit, zda jsou rodiče spokojeni se ŠD.
4. Zjistit, zda zákonným zástupcům vyhovuje provozní doba ŠD.
5. Zjistit, zda děti vypráví svým rodičům o dění ve ŠD.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části představuji obecnou charakteristiku, historii školních družin, cíle a funkce. Dále popisuji pohled zákonných zástupců na školní družinu, který je v současné době velmi klíčový. Nemohu opomenout zmínit jednu z nejdůležitějších osob ve družině, a to roli vychovatelky kde objasňuji, jaké předpoklady by měla mít pro svou funkci. V poslední kapitole se zabývám vývojovým obdobím dítěte, kdy je potřeba znát jistá specifika, která poté přispívají k volbě vhodných aktivit a rozvoji komplexnosti dítěte. Některé teoretické poznatky doplňuji svými zkušenostmi, které jsem prožila v konkrétní družině, o kterých je i empirická část bakalářské práce.

Pro dosažení výše uvedených cílů bude využit v empirické části kvantitativní výzkum. Přesněji půjde o dotazníkové šetření, jež je realizováno pro zákonné zástupce ve ŠD Letovice. Empirická část se zabývá průzkumem, jaké očekávání/představy mají zákonní zástupci od funkcí ŠD. Dále v této části vyhodnocuji získaná data.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Školní družina

První kapitola této bakalářské práce se zabývá obecnou charakteristikou školní družiny, dále v ní bude popsána její historie, cíle a funkce.

1.1 Obecná charakteristika

Školní družina, jež působí mimo vyučování se vyznačuje tím, že je nejrozšířenější a nejoblíbenější mezi různými školními zařízeními pro děti a jejich volný čas. Podle Pávkové (2002, s.13) „*volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení*“. Ve ŠD jsou pedagogové, kteří spadají do kategorie vychovatelů. Ve družině se tak nachází nejvíce vychovatelů a prošlo jí nespočet dětí v různých časových obdobích. Výchova v rámci školní družiny není pouhým dohledem nad dětmi, ale představuje významný pohled společenské reprodukce, jelikož je integrovanou součástí sociální služby. Od pondělí do pátku slouží družina dětem jako přechod mezi vyučováním a odchodem domů. Družina je pro mnohé brána i jako pokračování vyučování, ale tomu tak zdaleka není. Práce, kterou vychovatel vykonává se svými dětmi má své zvláštnosti a je značně odchylná od tradiční vzdělávací činnosti. Část zákonných zástupců má ale tak dojem, že školní družina plní pouze funkci sociální, a však pro děti přináší možnost určitého odpočinku na koberci, rekreace a účast v zájmových aktivitách (hry). ŠD je součástí širšího kontextu, kde velmi často spolupracuje s dalšími institucemi poskytujícími výchovné aktivity mimo běžné školní vyučování – nabízené zájmové kroužky daných škol, zájmové útvary DDM a např. výuka na hudební nástroj v ZUŠ. Doba v družině je výhradně určena po skončení vyučování a končí tehdy, kdy děti odchází za jinými mimoškolními aktivitami nebo odchodem domů. Velkou výhodou je, že ŠD může fungovat také i o velkých prázdninách, kdy ve volných dnech může s dalšími subjekty pořádat vhodné akce pro děti a rodiče (Hájek, 2007, s. 9).

Ve školní družině jsou děti rozděleny do příslušných oddělení, přičemž maximální obsazenost oddělení nesmí být více jak třicet žáků. Počet dětí, které vychovatelka dostane do svého oddělení a o které se následně stará je stanoven na základě rozhodnutí ředitele školy. Pedagogové, kteří pracují ve školní družině, spadají do kategorie vychovatelů (Bendl a kol., 2015, s. 34)

V současnosti se činnost školních družin a klubů řídí podle vyhlášky MŠMT ČR č. 74 / 2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

1.2 Historie

Vzdělávání a výchova mimo školní prostředí má v naší zemi dlouhou historii a rozmanité tradice, které se vztahují k dětem školního věku. Už v minulosti byl charakter výchovy velmi ovlivňován postavením a bohatstvím rodičů. Děti, které byly z rodin s dostatečnými finančními prostředky, měly velmi často svého soukromého učitele, který jim často předal potřebné dovednosti, které očekávala „vyšší“ a bohatší společnost – tanec, výuka cizích jazyků, zpěv, sport a v neposlední řadě chování, které taková společnost vyžadovala. Avšak záleželo na tom, zda se jedná o děvčata nebo chlapce. Děti z finančně slabých rodin měli svůj osud předem daný. Jejich úkolem bylo už od útlého dětství se podílet na plnění různorodých pracovních povinností. Svého volného času měly nedostatek, a i ten trávily děti většinou ve společnosti svých nejbližších. Tento způsob života byl často charakteristický pro rodiny, které živilo zemědělství. Dalším typickým rysem těchto rodin bylo, že se často jednalo o vícegenerační domácnosti, kde se stávalo, že se prarodiče nebo starší sourozenci podíleli na péči o děti. Podobně tomu však bylo i v domácnostech řemeslníků. Velmi důležité postavení měli učitelé, kteří se od 18. století ve svém volném čase podíleli na výchově dětí mimo vyučování. Dále ale také kladli své výchovné důrazy a požadavky na oblasti, které školské programy častokrát ignorovaly – oblast přírodních věd, zdravotědy, zeměpis, seznamování dětí s hospodařením a další (Pávková, 2007, s. 19).

„Tito učitelé vedli děti k lásce k přírodě, učili je poznávat historii země, nejbližší okolí, rozvíjeli jejich hudebnost, hráli s nimi divadlo, předávali jim různé pracovní dovednosti“ (Pávková, 2002, s. 112).

Na přelomu 18. a 19. století nastala významná a klíčová proměna, kdy došlo ke zrušení nevolnictví a lidé začali postupně migrovat z venkovských oblastí do rozrůstajících se měst. Jednalo se převážně o rodiny s nízkými příjmy, které se snažily získat lepší zaměstnání a více peněz pro vlastní živobytí. Tuto možnost jim nabízely převážně továrny ve větších městech. Města začala postupně růst a obyvatel nadále přibývalo. Běžně oba rodiče pracovali v továrně od rána do večera, a tak nebylo nikoho, kdo by se mohl starat o vedení, výchovu nebo vzdělávání jejich dětí. Částečně vzniklou situaci vyřešilo v roce 1774 zavedení povinné školní

docházky. Tím ale nebyl problém trvale vyřešen, protože když dětem skončilo vyučování, nebylo místo, kde by počkaly. V průběhu 19. století začal růst důraz na společenskou péči, což vedlo k postupnému zrodu různých charitativních činností a dobročinných organizací. Díky těmto institucím měly děti možnost jistého umístění po skončení školního vzdělávání. Dále také instituce umožňovaly obživu pro chudé, oblečení, obuv aj. Velmi důležité organizace byly YMCA a YWCA, dále Sokol, Orel, skautské organizace Junák a Skaut, Dělnické tělovýchovné jednoty ale také i Americký klub českých dam. Pro děti z venkovského prostředí začaly na konci 19. století vznikat prvotní pokusy o zřizování vzdělávacích zařízení. Tyto zařízení se orientovaly především na děti z ekonomicky slabších rodin, o které jejich rodiče nemohli pečovat z důvodu jejich práce nebo špatného zdravotního stavu. V roce 1885 byl zřízen na pražském Vyšehradě první útulek, který nabízel širokou škálu činností, včetně výuky školního učiva a také rekreačních, hudebních, výtvarných, literárních, tělovýchovných, přírodovědných, regionálních aktivit pro děti. „Zvláštní důraz byl kladen na pracovní výchovu, utváření pracovních dovedností včetně sebeobsluhy i poznávání různých povolání“ (Hájek, 2011 str. 20).

Termín družina se začal používat od roku 1931 a byla tak doporučena i dětem z ekonomicky bohatších rodin. Velký apel byl kladen na spolupráci družiny se školou, a proto byly družiny zaměřeny na poskytování doplňujícího vzdělání k probíraným tématům ve škole. Navzdory všemu zůstaly družiny pouze mimoškolními institucemi a jejich počet byl nadále nízký. Důležitý nárůst nastal podle Pávkové (2007, s. 21) až v roce 1945, kdy byl kladen velký důraz na výchovu dětí mimo výuku. Díky tomu se družiny v roce 1948 začlenily do školského systému a nejpodstatnější činností byla příprava dětí na vyučování. V roce 1960 byl podle školského zákona zaveden systém školních družin pro děti v nižších ročnících základní školy, konkrétně od první do páté třídy. Děti staršího školního věku (tj. druhý stupeň) měly možnost působit v nově založených školních klubech. V roce 1978 školský zákon umožnil vznik školních družin jako samostatné instituce mimo rámec škol.

1.3 Cíle ŠD

Primárním cílem zájmového vzdělávání v rámci školní družiny je zvýšit kvalitu a rozmanitost každodenního života dítěte, poskytovat odborné pedagogické vedení při volnočasových aktivitách a maximálně podporovat individuální rozvoj dítěte s ohledem na lokální podmínky. Školní družina tak v ideálním prostředí poskytuje dětem stimulující, přitažlivé a obsahově hojné aktivity. Dále ale školní družina má také výhodu v tom, že zajišťuje

dětem bezpečné a klidné prostředí, a to nejenom ve fyzickém, ale také v emocionálním a sociálním ohledu, což je pro zákonné zástupce velmi podstatné (Hájek, 2007, s. 10–14).

Cíle ŠD jsou formulovány na základě obecných cílů stanovených v zákoně č. 561/2004 Sb., který upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné formy vzdělávání. Cíle jsou následující:

„Rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života. Získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání. Pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnosti. Pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti. Utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnosti, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého. Poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházející z evropské integrace jako základnu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku. Získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví“ (Školský zákon č. 561/2004 Sb.).

Hlavním cílem základního vzdělávání je poskytnout žákům pevný základ všeobecného vzdělání, který jim pomůže rozvíjet dovednosti a kompetence pro běžné situace v jejich každodenním životě a praktickém jednání. Pojem kompetence je možné charakterizovat jako souhrn znalostí, schopností a s nimi související postoje, které jsou předpokladem k výkonu dané činnosti (Veteška, 2008, s. 47).

Hlavním a primárním úkolem ŠD je podporovat u dětí rozvoj klíčových kompetencí prostřednictvím výchovných činností (Holeyšovská, 2009).

Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (2023) rozvíjí pro žáky **tyto základní kompetence**:

- 1. Kompetence k učení** – žák projevuje své nadšení při učení a dokončení úkolů, je schopen kriticky posoudit své výkony, aktivně se účastní procesu učení a je schopen si klást otázky a rychle na ně nalézat odpovědi, navazuje souvislosti mezi různými jevy a aplikuje své znalosti v reálných situacích;
- 2. Kompetence k řešení problémů** – žák je schopen analyzovat problém a také mu porozumět, aktivně hledá alternativní způsoby jeho řešení, uvědomuje si důležitost čelit problémům a dokončuje své úkoly;
- 3. Komunikativní kompetence** – žák umí jasně formulovat své myšlenky, položit relevantní otázky a odpovědi, a chápe důležitost aktivního poslechu při efektivní komunikaci s ostatními jedinci;
- 4. Sociální a interpersonální kompetence** – žák je soběstačný při rozhodování o svých aktivitách, projevuje citlivost a ohleduplnost vůči ostatním, umí posuzovat a řídit své činnosti a je schopen, jak hájit svůj názor, tak se i přizpůsobit a dosáhnout určitého kompromisu;
- 5. Občanské kompetence** – žák si je plně vědom svých práv i povinností, má pochopení pro agresí, šikanu a nespravedlnost, dbá jak na své vlastní zdraví, tak na zdraví ostatních, projevuje zájem o umělecká díla, ctí tradice a historické dědictví;
- 6. Pracovní kompetence** – žák dodržuje stanovená pravidla a využívá své zkušenosti a znalosti z různých oblastech vzdělávání k posílení svého osobního růstu a přípravě na budoucnost, přičemž rozvíjí svou schopnost podnikatelského myšlení;
- 7. Digitální kompetence (od 2021)** – žák má podstatné dovednosti v ovládnutí běžně používaných digitálních zařízení, aplikací a služeb a aktivně je využívá jak při učení, tak při zapojení do školních a společenských aktivit, digitální technologie využívá pro efektivnější zvládnutí svých zadaných úkolů.

1.4 Funkce ŠD

Každá instituce se k funkcím dané školní družiny staví jinak. Ve většině času záleží na skladbě žáků a jejich postoji k vychovateli nebo k samotné práci a aktivitám. Při mém působení ve školních družinách jsem mohla mnohokrát vidět, že i rodiče mají představy o tom, jak by družina měla fungovat. Řada rodičů již vychází z jistých tradic, kdy oni sami navštěvovali školní družinu a je to pro ně určitá vlastní zkušenost v podobě tradice na vlastní dítě. Pro další část rodičů je to prioritou, kdy potřebují pohlídat své dítě v čase, kdy jsou v zaměstnání a nemá kdo jiný dítě ze ŠD vyzvednout. V dnešní době totiž řada dětí využívá až příliš herní konzoly a mobilní telefony. Proto i někteří rodiče jsou radši, když své dítě nechají ve školní družině s vědomím, že se v něčem zdokonalí, než aby celé odpoledne proseděly u her. Rodiče tak poté mají lepší pocit, že je jejich dítě v bezpečí a pod dohledem. Existují i rodiče, kteří své děti přihlašují do družiny z důvodu volnočasových aktivit, na které by jinak nebyl čas.

Jsou i tací rodiče, kteří mají omylnou představu, že jejich dětem družina nahradí čas, který jim nemůžou během týdne dát. V současné době část rodičů vnímá školní družinu jako jakýsi "hlídací koutek". Další část rodičů ji vnímá jako užitečnou a potřebnou součást péče o jejich dítě, která jim umožňuje kombinovat pracovní povinnosti s péčí o rodinu. Celkově je pohled rodičů na školní družinu často vytvářen jejich konkrétními potřebami, zkušenostmi, tradicemi a hodnotami. Poté tak rodiče očekávají, že školní družina jejich dětem předá určité vědomosti, postoje a dovednosti, díky kterým bude schopné se ve společnosti vymanit určitým nástrahám a také problémům. Každý zákonný zástupce může mít odlišná očekávání týkající se toho, jaké služby by měla školní družina nabízet účastníkům vzdělávání.

Hájek (2007, s. 15) ve své knize uvádí, že každé dítě má svůj denní režim, který je možné rozdělit do časových úseků, a to: **pracovní doba** - čas, který dítě tráví ve školní lavici a plní své povinnosti (vzdělávací či jiné činnosti, které podporují jeho rozvoj a učení) a při přípravě na výuku, **doba mimopracovní** (čas, který jedinec potřebuje k doplnění energie a uspokojení svých biologických potřeb – stravování, spánek, hygiena, ale také doba, kdy je dítě objektem sociálních služeb, které mu poskytují péči a podporu), **doba tzv. volného času** (oblast, kdy má dítě možnost, se bez jakéhokoliv omezení plně věnovat svým zájmům a aktivitám, které si dobrovolně vybral. Zákonní zástupci velmi často přihlašují své děti do školní družiny proto, že si jsou vědomi, že jejich děti potřebují maximální dohled a péči po skončení školního vyučování až do doby, než se vrátí domů.

1.4.1 Odpočinkové činnosti

Primárním úkolem odpočinkových činností je odstranit dětem jejich únavu. Tyto činnosti jsou do obvyklého harmonogramu začleněny po obědě. Žáci, kteří ráno vstávají brzy z důvodu brzkého zaměštění jejich rodičů, mají odpočinkové činnosti zařazeny do harmonogramu také ráno před vyučováním. Navíc je zcela možné děti aktivovat v libovolnou dobu během dne, pokud je to tedy potřeba. Mezi zájmové aktivity můžeme zařadit poslech hudby, čtení pohádek nahlas, hraní stolních her, vyprávění příběhů a pohádek a další podobné činnosti. Odpočinkové činnosti jsou velmi důležité, proto je velmi zásadní, aby byly zakomponovány do denního režimu ve družině. Tyto činnosti naplňují tzv. psychohygienické poslání (Hájek, 2007, s. 16).

ŠD Letovice do svých odpočinkových činností především zahrnuje celkové odstranění únavy z předchozího vyučování, vytváří celkovou duševní pohodu dětí, věnuje se práci s příslušnými knihami, četbě, odpočinku na koberci, vyprávění příběhů, stolním hrám, poslechu hudby, sledování DVD a volným hrám (hry na školním hřišti či v parku).

Malé děti zpravidla relaxují aktivním způsobem, převážně se věnují volné hře a samy rozhodují, co chtějí dělat. Nejefektivnější formou odpočinku je samozřejmě pobyt na čerstvém vzduchu (Klégrová, 2003, s. 49).

1.4.2 Rekreační činnosti

Mezi rekreační činnosti patří pohybové hry, míčové hry, stolní hry, malování obrázků, vycházky do přírody a další. Rekreační činnosti jsou také zcela důležité, jelikož slouží k obnově energie a má v nich převahu aktivní odpočinek. Aktivní odpočinek zahrnuje obtížnější sportovní, pohybové, turistické či manuální prvky. Tyto aktivity by měly spíše probíhat ve venkovním prostředí a ve skupinách, buďto organizovaně nebo jako spontánní činnost, záleží tak ale vždy na podmínkách. Hry a spontánní činnosti mohou být živější a rušnější, což neznamená, že se jedná o nedisciplinovanost, ale spíše o to, že i děti potřebují jistý způsob uvolnění po celém dni soustředění (Hájek, 2007, s. 16).

1.4.3 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti jsou velmi zásadní, jelikož slouží k rozvoji individuality u každého dítěte. Tyto činnosti umožňují jedincům nalézt sebe sama a rozvinout se, buď jako kompenzaci za možné školní nezdary, nebo jako prostředek k dalšímu poznávání a zdokonalování pohybových schopností. Aktivitu je možné realizovat individuálně, tedy každý zvlášť nebo ve skupinkách, které mohou být řízené nebo spontánní. Děti mohou často během kreativních aktivit vyjít mimo obvyklé mantinely disciplíny. Při těchto činnostech je velmi důležité a podstatné, aby se dětem umožnila jejich vlastní aktivita. Dítě je poté naprosto spokojené a veselé. Pokud děti nenaplní své potřeby ve volném čase, dochází tak k tomu, že si hledají nevhodné a často i nebezpečné aktivity, jako jsou hazardní a virtuální hry, které jim způsobují agresivní chování. Je velmi zásadní si uvědomit, že díky zájmovým aktivitám dochází u dětí k náležitému rozvoji jejich osobnosti. K tomu, aby dítě rozvíjelo sebe i své dovednosti, potřebuje určitý prostor. Vždy bychom měli maximálně podporovat a rozvíjet aktivity, které si děti samy vybraly a baví je. Pokud dětem dovolíme v něčem vynikat, dochází tak k jejich osobnímu růstu, který je i pro nás velmi důležitý (Pávková, 2007).

Dle obsahu činností v ŠD Letovice do zájmových činností se řadí: vycházky do přírody, ochrana životního prostředí, zdokonalování fyzické zdatnosti, kolektivní hry, utváření zájmu o společenský život, tradice a zvyky, zdokonalování se v kresbě a malbě, montáže stavebnic, rozvíjení představivosti a práce s různorodými materiály.

1.4.4 Příprava na vyučování

Rozhodnutí o přípravě na vyučování má ve svých kompetencích každá školní družina. Pro každé dítě je lepší, když si své domácí úkoly plní v klidném domácím prostředí. Někdy ale dochází k situacím, kdy si chce dítě své úkoly plnit ve školní družině, je pro to velmi důležité zohlednit očekávání rodičů a učitelů, věk dítěte, čas strávený v odpolední školní družině, schopnost koncentrace v rušném prostředí a individuální potřeby každého dítěte. Je klíčové, aby vychovatelka neprováděla úkoly místo dítěte, ale byla schopna nabídnout potřebnou podporu a poradit, když je to potřeba. Vychovatelka by se neměla zabývat doučováním, ale spíše by měla motivovat děti k samostatné práci (Hájek, 2007, s. 16–17).

Příprava na vyučování obsahuje různorodé aktivity spojené s dokončením školních úkolů. Podle právních předpisů není formálně stanovena jako povinná činnost ve školní družině.

Existuje možnost ji provádět v odlišných formách, například:

- vykonávání domácích úkolů s písemným souhlasem zákonných zástupců,
- účast v didaktických hrách pro zábavné a poutavé procvičení školní látky a praktické použití znalostí během vycházek, exkurzí a obdobných aktivit,
- rozšiřování vědomostí a dovedností skrze praktické aktivity, jako je práce s knihami a vycházky do přírody (Hájek, 2007, s. 17).

2 Spolupráce ŠD

Zákonní zástupci, kteří jsou pracovně vytíženi, mohou pomalu ztrácet spojení se svými dětmi. Následně se snaží tuto situaci kompenzovat tím, že zajišťují pro své děti ty nejlepší školy a spolupracují s odborníky a příslušnými lidmi. Stejně tak organizují aktivity dětí během jejich volna, jelikož nemají dostatek času nebo zájem trávit volný čas se svými dětmi. Školní družina je tak dnes vnímána rodiči jako místo, kde se děti mohou bavit a trávit volný čas, zatímco se jim poskytuje výchova mimo vyučování. Rodina a škola, jako instituce pro výchovu mimo výuku, spolupracují při výchově dětí, přestože se mohou lišit v některých ohledech. Obě strany sdílí společný záměr, kterým je podpora individuálního rozvoje osobnosti každého dítěte s respektováním jeho jedinečných a neobyčejných potřeb. K dosažení tohoto cíle je nezbytná kooperace a vytvoření příznivého prostředí pro každé dítě. Očekává se, že jsou obě strany obeznámeny s charakterem výchovné práce ve ŠD. Pro úspěšnou spolupráci je velmi zásadní, aby mezi rodinou a školou existoval a fungoval vzájemný respekt. Vztah, jaký mají mezi sebou vychovatel ŠD a zákonný zástupce především závisí na jejich postojích a chování (Hájek, 2007, s. 76).

2.1 Spolupráce se zákonnými zástupci

Školní družina kooperuje se zákonnými zástupci, kteří jsou plně zodpovědní za své nezletilé děti. Kooperace se zákonnými zástupci by měla být řádná a také spočívá v pravidelném poskytování informací o aktivitách a účasti svých dětí ve školní družině – tj. dosahované výsledky, úspěchy, výchovné problémy (Pávková, 2007, s. 75).

2.2 Spolupráce s třídními učiteli

Vychovatelka spolupracuje s třídními učiteli takřka každý den – při přebírání dětí do družiny nebo při řešení výchovných problémů. Informovanost a respekt jsou velmi důležitým aspektem pro úspěšnou výchovnou práci (Hájek, 2007, s. 75).

2.3 Spolupráce ŠD s ostatními subjekty

Škola, ať už ve městě nebo na vesnici, hraje značnou roli v místním kulturním a společenském kontextu. Její kvalita odráží obci dobrou pověst. Účast na školních akcích,

včetně vystoupení žáků ze školy a školní družiny, má pozitivní vliv nejen na žáky a jejich rodiny, ale také na širší okolí. Zároveň také zvyšují jméno a prestiž školy, ale také i učitelů (Hájek, 2007, s. 75).

ZŠ Letovice spolupracuje se Střediskem volného času ve velké míře, jelikož dvě zbylé oddělení družin se nachází přímo ve Středisku. Dětem tak nabízí spousty desítek kroužků, které jsou v místě jejich bydliště a nemusí tak dojíždět nebo docházet daleko.

Vítaná spolupráce je také s knihovnami, kde se děti při exkurzi mohou dozvědět více o knihách, čtenářství a také poznají prostředí, které dosud neznaly. Návštěvy knihoven, muzeí a galerií bývají zejména časově obtížnější, proto je nezbytné sdělit rodičům, aby děti vyzvedly až po návratu. Stanovený čas je však nutné dodržet a veškeré nadstandartní aktivity musí být hlášeny u vedení školy (Hájek, 2007, s. 76).

3 Role vychovatelky

V průběhu lidského života se vyskytují různé společenské role, jako je role studenta ve škole, kamaráda, partnera nebo zaměstnance. Každá z těchto rolí s sebou nese jisté nároky a očekávání. Každý z nás má možnost tyto role buď plně přijmout a ztotožnit se s nimi, nebo je plnit jen z nějaké části. Naše okolí nás pak posuzuje a hodnotí podle toho, jak úspěšně se s danou rolí ztotožňujeme (Hájek, 2007, s. 32).

Dosoudil (2012, s. 25) popisuje práci vychovatele jako profesní činnost, nikoliv pouze jako zaměstnání. Odlišnost spočívá především v potřebě dlouhodobé a systematické přípravy na tuto práci, vyžadovaném určitém stupni inteligence a v důležitosti této profesní role pro společnost.

Stát se vychovatelkou není v dnešní době nic jednoduchého, protože získat si autoritu dítěte není občas úplně lehké. Děti častokrát neposlouchají, zkouší trpělivost vychovatelky a přemýšlí, kde mohou být její hranice. Sama mohu říct, že jen upoutat pozornost dítěte na čas delší než deset minut, není jednoduché. Proto je vždy vhodné aktivity často měnit, aby nedocházelo k určitému vnitřnímu neúspěchu. Tato role vyžaduje nejen odborné znalosti a dovednosti, ale také empatii, komunikační schopnosti a schopnost vést a motivovat děti. Proto je důležité, aby se vychovatelka připravovala na svou roli, a aby neustále posilovala, prohlubovala a zdokonalovala své schopnosti a dovednosti.

Práce ve školní družině mě baví a ve všech směrech naplňuje, proto vím, že vychovatelkou se člověk nestane nástupem do zaměstnání. Přichází s nástupem nabývajících zkušeností, dozrávání a převážně prožitými úspěchy a neúspěchy, které k životu také patří. Práce taková, není v současné době oceněna tak, jak by měla být. Už v předchozí kapitole jsem zmiňovala, že někteří rodiče práci vychovatelky berou jako „hlídací koutek“. Rodiče si tak ale neuvědomují, že jejich odloučením z důvodu dlouhé pracovní doby dítě potřebuje někoho, komu se mohou svěřit a s kým si mohou budovat kladný a respektující vztah.

3.1 Osobnostní dispozice

Jako hlavní a nejdůležitější předpoklad pro výkon tohoto povolání je pozitivní vztah k samotným dětem. Dalším důležitým předpokladem je empatie, kdy by měla vychovatelka dokázat vytvořit pozitivní sociální klima ve skupině dětí. Jedná v souladu s obecně přijímanými

morálními zásadami a přizpůsobuje své chování těmto pravidlům. Její další dovedností je efektivní komunikace s dětmi, kdy by měla být schopna organizovat a motivovat děti k různorodým typům odpočinkových a vzdělávacích činností. Je schopna zaměřit svou pozornost na rozvoj svých organizačních schopností. S radostí se zapojuje do her s dětmi a má přirozený smysl pro humor, který děti vždy rády ocení (Hájek, 2007, s. 32).

3.2 Dovednosti

Každá budoucí vychovatelka by měla mít všeobecný přehled znalostí a měla by být schopná vytvářet různé volnočasové aktivity pro děti. Aktivity by měla stále zdokonalovat a obohacovat, aby nedošlo ke snížení pozornosti a zájmu dětí. Její úspěch a efektivita v práci není jen důsledkem dovedností v oblastech zájmů, ale i schopností, kdy děti vede a maximálně přispívá jejich vývoji. Pokud vzniknou krizové situace nebo kázeňské problémy, vychovatelka společně s dětmi se snaží aktivně vyřešit tyto vzniklé situace. Je podstatné, aby neřešila vzniklé problémy přesunutím odpovědnosti na rodiče nebo ředitele školy, protože by to mohlo oslabit její stávající autoritu (Hájek, 2007, s. 34).

3.3 Vzdělanostní předpoklady

Vychovatelka disponuje hlubokými znalostmi o specifikách věkového vývoje dětí, zejména těch mladšího školního věku, a má pevný základ ve vývojové a sociální psychologii. Je klíčové, aby své teoretické poznatky dokázala efektivně aplikovat v praxi. Právní povědomí, zejména, co se týče bezpečnosti dětí, je pro ni značné. Z toho vyplývá, že má adekvátní znalosti z oblasti biologie dítěte. Plně ovládá a zná osnovy, učební plány a metodiku výuky žáků ve své školní družině. Díky znalostem jejich učiva má schopnost poskytnout dětem radu a asistovat jim při přípravě na jejich výuku. Je pro ni velice zásadní a potřebné se po celý čas své pracovní kariéry učit novým věcem (Hájek, 2007, s. 34–35).

Bendl (2015, s. 34) uvádí, že podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících je u vychovatele vyžadováno odborné středoškolské, vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání. Existuje různorodá nabídka způsobů, jak získat potřebnou kvalifikaci, a ty jsou otevřené i pro ty, kteří dosud nemají žádnou odbornou kvalifikaci, ale projevují zájem a mají praxi v oboru.

3.4 Vzhled

Mnohdy je vizuální prvotní dojem velmi důležitý, protože na jeho základě ostatní hodnotí vychovatelku. Tvrdí se, že oblečení může ovlivnit dojem člověka a v některých povoláních také jeho roli či postavení. Oblečení není pouze prvním dojmem o vychovatelce, ale také představuje její vizitku. Ideální oblečení vychovatelky by mělo být jednoduché a pohodlné, aby neomezovalo její aktivity s dětmi. Šperky by měly být decentní, aby neohrožovaly bezpečí dětí. Líčení by nemělo být výrazné (Hájek, 2007, s. 33).

4 Období mladšího školního věku

Tato práce se zaměřuje na školní družinu, pro kterou je typický mladší a střední školní věk. Velmi důležitým mezníkem pro dítě je nástup do školy. Díky této situaci dítě získává novou roli a stává se tak školákem. Nejprve ale musí projít zápisem a prvním dnem ve škole, který dítěti umožní začít novou životní fází. Pro některé děti může být začátek školní docházky a přechod do role žáka velmi náročný, neboť vyžaduje schopnost udržet pozornost, soustředit se na úkoly a nést zodpovědnost za jejich provedení. Tyto děti mohou mít rozdílné preference nebo záliby, které nekorespondují s prací ve školním kontextu (Vágnerová, 2005, s. 270–271).

Podle Matějčka (1994, s. 57) mladší školní věk rozdělujeme do 3 stádií – **mladší školní věk** (6-8 let), **střední školní věk** (8-12 let) a **starší školní věk** (12-15 let), tato fáze již zahrnuje období puberty.

V prostředí školní družiny je důležité brát v úvahu individuální rozdíly mezi žáky. Fenomény, jako je školní zralost a připravenost, mohou být klíčovými prvky sociální adaptace, zejména na začátku školní docházky. Vychovatelka má za úkol pomáhat žákům zvládat obtížné situace, které mohou souviset právě s nedostatečnou školní zralostí nebo připraveností (Langmeier, Krejčířová, 2006).

4.1 Hrubá a jemná motorika

Díky hrubé motorice dochází u dětí ke zrychlení svalových pohybů, což přispívá ke zlepšení celkové koordinace těla. Děti začínají projevovat zálibu k různým aktivitám, jež požadují energii, neúnavnost a zručnost (běh, skákání, chytání míče). Zároveň dochází k postupnému zlepšení jemné motoriky, což lze dobře sledovat například při psaní a kreslení (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120).

4.2 Řeč

Ve školním věku se skutečně výrazně rozšiřuje slovní zásoba díky častějšímu čtení, psaní a interakci s ostatními lidmi. S tím souvisí i zlepšení v užívání gramatických pravidel a syntaktické struktury vět. Jelikož existují individuální rozdíly mezi dětmi, všeobecně se předpokládá, že sedmileté dítě zná přibližně 19 633 slov. Jedenáctiletí dítě je na tom se svou

slovní zásobou poněkud lépe, zná přibližně 26 468 slov (Lengmeier, Krejčířová, 2006, s. 122–123).

4.3 Kognitivní vývoj

V mladším školním věku by děti měly být schopny aplikovat racionální myšlení a přemýšlet o věcech, které nejsou přímo před jejich očima. Děti v mladším školním věku jsou schopny chápat vztahy mezi různými událostmi, ale tento poznatek je často omezen na názornou úroveň, zvláště když vycházejí z daných aktivit. Obvykle se přechod od abstraktního myšlení k pracování s konkrétními úkony očekává na začátku mladšího školního věku, přibližně kolem sedmi let. V tomto věku jsou děti schopné rozumět koncepci změn. Jedním z příkladů je korálkový test, kde dítě dokáže rozeznat, jestli jsme zvýšili nebo ubrali určitý počet korálek, popřípadě jestli zůstal jejich počet stejný (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 124–125).

Děti v mladším školním věku začínají spojovat také znalosti, například školákovi je naprosto jasné, že panenky nemluví, mrak se nemračí a klacík je jednoduše klacík.

4.3.1 Vnímání

V tomto věku je dětské vnímání přesnější a úplnější. Jestliže má být správné a efektivní, je velmi důležité dávat dětem úkoly, které jsou přesné. Děti v tomto období projevují zlepšenou schopnost vnímat prostor kolem sebe, což zahrnuje schopnost odhadnout hloubku, výšku, vzdálenost a další dimenze (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 125).

4.3.2 Pozornost

U dítěte se na pozornost při nástupu do školy klade velký důraz. Dítě by mělo zvládat více koncentrovaných činností než v mateřské škole. Vyučování by mělo být poutavé, aby spontánně vyvolávalo pozornost dítěte. Při probíhající činnosti se dítě soustředí pouze omezený čas, přibližně deset minut. S průběhem času se u dětí rozvíjí schopnost aktivně pozorovat a dochází ke schopnosti dlouhodobějšího soustředění (Langmeier, Krejčířová, 2006).

4.3.3 Paměť

V mladším školním věku se děti nejvíce zaměřují na prožitky, které prožily přímo pomocí svých smyslů. Zpočátku se děti mnohokrát soustředí na mechanickou paměť, kdy se

snaží naučit věci nazpaměť, jelikož jejich slovní zásoba ještě není plně rozvinutá a nedokážou vyjádřit své myšlenky vlastními slovy. S průběhem času začíná rovněž nabývat na důležitosti logická paměť, kterou děti začínají intenzivněji využívat až ve starším školním věku. Zraková paměť má důležitou pozici, především v rámci vyučování čtení a psaní (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 121).

4.3.4 Představy

Představy dětí jsou většinou jako živé, zveličené a přesně definované v oblastech, kde má dítě mnoho zkušeností z vlastního osobního prožívání. Velice zásadní je u dítěte rozvoj názorného poznávání, neboť dostatek představ je klíčový pro rozvoj kognitivních schopností. Děti v této etapě mají někdy až přehnané představy. Často slouží jako náhrada skutečných zážitků. Čím více dítě prožívá reálných zážitků, tím je jeho fantazie bohatší a pro dítě mnohokrát krásnější (Langmeier, Krejčířová, 2006).

4.3.5 Fantazie

Ve věku, kterým se zabýváme, je fantazie více pod kontrolou myšlení, což umožňuje dítěti rozlišovat mezi fantazií a realitou. Během volnočasových aktivit se fantazie především rozvíjí a uplatňuje ve formě reprodukční fantazie, kdy si dítě představuje situace nebo příběhy podle toho, co poslouchá od pedagoga (Pávková, 2007, s. 27).

4.4 Sociální rovina

Je velmi důležité si uvědomit, že žáci v mladším školním věku jsou nadšeni k mnoha různým zájmovým aktivitám. Je to období, kdy stále něco objevují, zkoušejí různé aktivity a hledají ty, které je baví a vyhovují jim k jejich potěšení. Pro toto období je charakteristické opakované střídání zájmových kroužků. Kvůli dětské nerozvážnosti je proto úkolem vychovatele nabízet žákům dostatek různých aktivit. Tito žáci jsou často snadno motivováni k účasti na různých aktivitách, poněvadž projevují naprostý zájem o danou aktivitu a jsou nadšeni, když se mohou učit dalším novým věcem. Tyto zájmové aktivity mnohdy přispívají k vytváření nových přátelství. Avšak tato přátelství často nevydrží dlouho, jelikož jsou založena na povrchních hodnotách. Žáci se často účastní soutěžních her a pro ně je zásadní, aby bylo hodnocení vždy poctivé. V tomto období také dochází k rozvoji spolupráce v kolektivu. Ke konci tohoto období se mezi dětmi začínají vytvářet stálejší přátelské vztahy a pouto mezi dětmi

je daleko pevnější než kdy dřív. V této fázi existuje větší rozdíl mezi chlapci a dívkami. Ve školním prostředí jsou chlapci převážně aktivnější než dívky. Chlapci nemají problém přecházet z jedné činnosti na druhou, avšak zároveň mají menší schopnost udržet dlouhodobou koncentraci na jeden úkol. Zpravidla začíná vztah dítěte k vychovateli jako nekritický, s veškerým obdivem a respektem, ale v průběhu času může být dítě k vychovateli kritičtější, na základě svých skutečných zkušeností s ním (Lengmeier, Krejčířová, 2006).

V mladším školním věku se děti obzvláště věnují učení a práci, což zahrnuje plnění přidělených úloh. Pro vychovatele je velmi podstatné udržet děti ve hrách, které jsou konstruktivní, pohybové nebo soutěživé. Současně je ale důležité čas od času zpřísnit již vymezená pravidla. Děti mnohokrát považují hry za způsob relaxace a oddechu od školních povinností (Šimíčková – Čížková, 2003).

Avšak děti jsou v tomto období stále hravé a oblíbenou jsou pro ně pohádky. Dále také děti mají přání mít doma své vlastní domácí zvířátko (Matějček, 1998, s. 84).

4.5 Emocionální vývoj

V této fázi dochází k postupnému snižování lability, impulzivity a egocentrismu u dítěte. Dítě začíná lépe ovládat a chápat své vlastní emoce a umí je vhodněji vyjadřovat či potlačovat ve vztahu k jeho okolí. Zároveň je ale schopné rozumět a reagovat na různé druhy emocí, zahrnující i ty, které se týkají morálky, estetiky a sociálních vztahů. Po osmém roku dítě začíná rozumět konceptu správného a nesprávného jednání, aniž by automaticky respektovalo něčí autoritu. Morální vývoj dítěte je jasně ovlivněn výchovou ze strany jeho zákonných zástupců. Asi do šesti let dokáže dítě začlenit do svého projevu dvě emoce, ale ne zároveň. Kolem desátého roku života, začíná dítě rozumět tomu, že je možné prožívat různorodé emoce a pocity současně (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 130).

Když se blíží konec mladšího školního věku, vznikají u dítěte nové příčiny k obavám a strachu, jako je například strach ze tmy, nemoci či dokonce smrti někoho blízkého. S postupujícím časem dítě může začít prožívat úzkost z povinností spojených se školou, které postupně narůstají. Je však velice podstatné, aby si dítě budovalo kladné sebehodnocení a tvořilo si svou jedinečnou identitu. Pocit vítězství a porážky má také důležitou úlohu v lidském životě. Pokud se u dítěte častěji vyskytuje pocit určitého neúspěchu, může to ovlivnit

jeho sebevědomí a hodnotu k sobě samému. V tomto období děti objevují další zájmy, činnosti a rozvíjí do budoucna vlastní nadání. Jednou z nejmocnějších lidských potřeb se tak stává rozvoj jedince – seberealizace (Šimíčková – Čížková, 2003).

4.6 Svoboda dítěte

Podle Rogge (2016, s. 69–70) je i pro rodiče velice důležité dětem stanovit jasné hranice a pravidla, které jim poskytují pocit jistoty. Tyto hranice dětem pomáhají poznat své schopnosti a možnosti uvědomit si, že mohou neustále růst a rozvíjet se. Udávání hranic může děti motivovat k tomu, aby se odvážily zkusit nové věci. Někteří rodiče však mohou být k výchově lhostejní a spíše, než na stanovení pravidel se zaměřují na zakazování a trestání, což může mít na děti po psychické stránce negativní dopad. Tresty nejsou ideálním nástrojem pro stanovování hranic, protože mohou vést ke lžím a tajemstvím, a to poté může vést ke špatnému svědomí a chování dítěte.

Děti dostávají v určitém věku od rodičů jistou míru nezávislosti, ale ještě není možné hovořit o úplné volnosti. Postupně se však tato míra volnosti mění v závislosti na věku a zralosti dítěte. Jejich volnost je však příliš omezena, jelikož jsou stále opatrovány svými rodiči a péče rodičů je pro dítě v tomto období stále nezbytná (Wild, 2010).

Dále Rogge ve své knize uvádí (2016), že v prostředí ŠD je také důležité si stanovit jasná pravidla a hranice, které děti budou dodržovat a respektovat. Děti by neměly mít ve všem volnou ruku, protože my jako vychovatelé neseme veškerou odpovědnost za jejich bezpečí a chování. Zároveň však není potřeba je nutit k aktivitám, které nechťejí realizovat, neboť na ně nemají zrovna náladu. Dítě má tak volbu, zda se chce do činnosti zapojit, nebo ne, a může mu být nabídnuta individuální možnost činnosti. V družině je také důležité respektovat pravidla, aby nedošlo k narušení plynulého chodu.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření bylo provedeno ve školní družině ZŠ Letovice, která se skládá z 9 oddělení a přibližně asi 200 účastníků vzdělávání, které školní družinu navštěvují. Online dotazník byl zvolen pro zákonné zástupce žáků 1.- 4. třídy. Dotazník byl zprostředkován pomocí online systému Bakaláři, který využívá ZŠ Letovice.

Dále je v této kapitole uveden hlavní cíl výzkumu, související výzkumné otázky, také je popsán výzkumný soubor, zvolená výzkumná metoda, průběh celého výzkumu a vyhodnocení dotazníkového šetření. Na závěr je celé šetření shrnuto pomocí diskuze.

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu je realizovat šetření mezi rodiči, jaké mají představy/očekávání o plnění základních funkcí družiny.

Hlavní výzkumný cíl bude naplněn na základě následujících dílčích výzkumných otázek, které jsou zvoleny pro zákonné zástupce.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké jsou preference dětí ohledně činností provozovaných ve školní družině podle jejich rodičů?
2. Které konkrétní oblasti činností by zákonní zástupci ve ŠD posílili?
3. Jaká je úroveň spokojenosti zákonných zástupců se ŠD?
4. Jak zákonným zástupcům vyhovuje stanová provozní doba ŠD?
5. Jak často děti sdílejí svým rodičům zážitky a aktivity ze školní družiny?

5.2 Výzkumný soubor

Informace, které byly důležité pro vypracování této bakalářské práce jsem získala od zákonných zástupců, jejichž děti jsou žáci prvního stupně, konkrétně 1. – 5. třídy. Výzkumného šetření se zúčastnilo 101 zákonných zástupců.

5.3 Výzkumná metoda – dotazník

Pro výzkumné šetření jsem zvolila metodu online dotazníku, který byl vytvořen za pomoci Google Formuláře. Tato metoda umožnila získání rozsáhlého množství informací od mnoha zákonných zástupců, přičemž dotazníková metoda nevyžadovala značné množství času, přibližně 5 minut. Dotazník byl navržen tak, aby odpovídal cílům výzkumu a klíčovým otázkám. Dotazník obsahoval 17 otázek, které byly naprosto anonymní. Otázky byly vytvořeny stručně, jasně a pochopitelně. V dotazníku byly zařazeny uzavřené, otevřené otázky i polootevřené otázky. Nejvíce byly v dotazníku využity výběrové otázky.

„Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (Gavora, 2010, s. 121).

Kompletní verze dotazníku je k dispozici v příloze č. 1.

5.4 Průběh výzkumu

Po písemné dohodě s panem ředitelem jsem se nejprve dostavila do školy, kde si dotazník pan ředitel zkontroloval, aby věděl, co se bude distribuovat mezi rodiče. Měla jsem připravenou písemnou i online formu dotazníku, ale po společné konzultaci jsme se domluvili, že nejideálnější volba bude online dotazník. Následně jsem spolupracovala s vedoucí vychovatelkou, která mi dala seznam žáků, kteří navštěvují družinu. Vytvořila jsem pro rodiče zprávu, kterou jsem vložila online systému Bakaláři. Do zprávy jsem vložila link dotazníku a také úvod, aby zákonní zástupci věděli, co je po otevření čeká. *„Vážení a milí rodiče, obracím se na Vás s velkou prosbou. Mé jméno je Veronika Rožková a jsem studentkou posledního ročníku na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ráda bych s Vámi sdílela svou práci, která má hluboký vztah k prostředí, ve kterém Vaše děti tráví část svého času. Praxe ve školní družině Základní školy Letovice mi poskytla nejen významné zkušenosti, ale i pochopení důležitosti péče o děti mimo vyučování. Zároveň mi tyto zkušenosti pomohly formulovat cíl mé bakalářské práce, kterým je zkoumání očekávání a představ rodičů ohledně funkcí školní družiny. Proto bych Vás s pokorou a vděkem ráda požádala o vyplnění mého dotazníku, který mi pomůže získat důležité informace pro úspěšné dokončení mé bakalářské práce. Vaše účast je pro mě zásadní a Vaše odpovědi budou zachovány s maximální důvěrností. Dotazník je možné vyplnit jak elektronicky pomocí linku nebo také fyzicky – papírová forma. Předem moc děkuji za Váš čas a ochotu. Veronika Rožková“.*

Poté jsem ze seznamu vybrala žáky 1.- 5. třídy a postupně jsme dotazník rozesílala zákonným zástupcům. Vedoucí vychovatelka dostala potřebné informace i k papírové formě dotazníku, poněvadž každý rodič nemá přístup k online připojení. Zákonní zástupci měli na vyplnění týden.

5.5 Vyhodnocení dat získaných ve výzkumu

V této kapitole se budeme zaměřovat na výsledky, které jsme získali při sběru dat od zákonných zástupců. Zpracovaná data jsou shrnuta do přehledných tabulek a pro snazší pochopení jsou doplněny sloupcovými grafy.

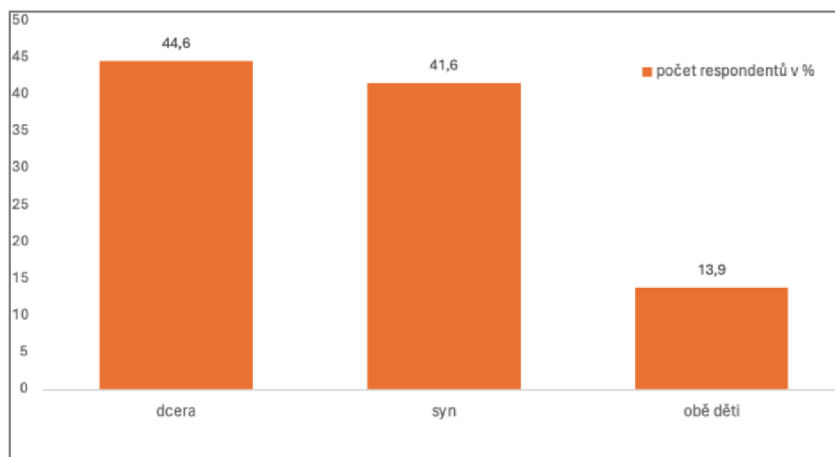
Položka č.1: Školní družinu navštěvuje?

V první položce jsme zjišťovali, jaká je návštěvnost ve ŠD Letovice. Respondenti uvedli, že větší převahu v návštěvnosti mají dcery (dívky), a to 44,6 %, 41,6 % synové (chlapci) a někteří respondenti uvedli položku obě děti 13,9 %. V grafu můžeme vidět přesnější vyobrazení.

Tabulka 1: Návštěvnost ve školní družině

	počet respondentů	počet respondentů v %
dcera	45	44,6
syn	42	41,6
obě děti	14	13,9

Graf 1: Návštěvnost ve školní družině v %

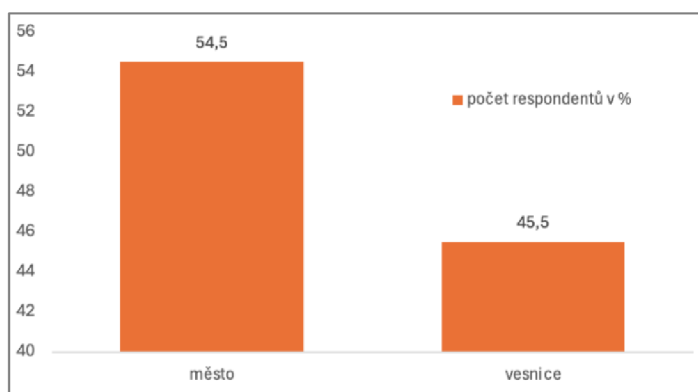
Položka č. 2: **Kde bydlíte?**

V druhé položce jsme zjistili, že 54,5 % respondentů žije ve městě a 45,5 % žije na vesnici. Můžeme tak vidět, že téměř polovina dětí dojíždí do městské školy z okolních vesnic.

Tabulka 2: Bydliště respondentů

	počet respondentů	počet respondentů v %
město	55	54,5
vesnice	46	45,5

Graf 2: Bydliště respondentů v %

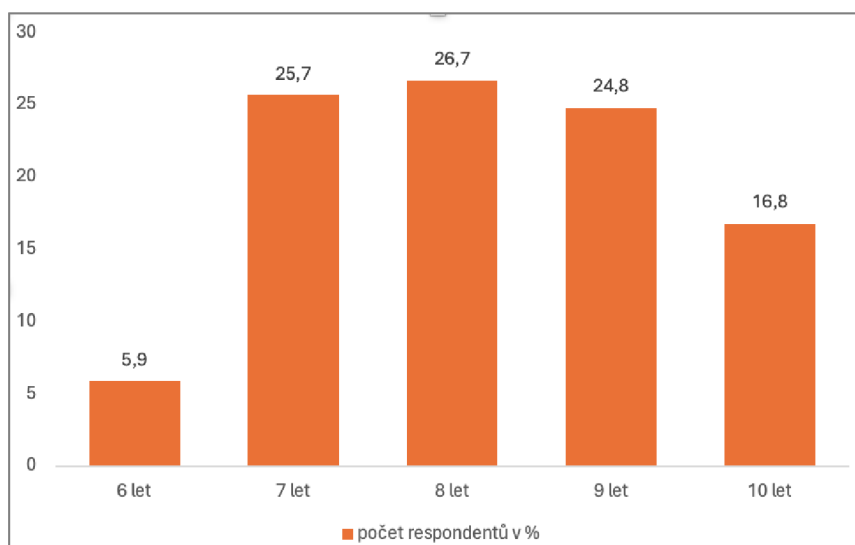
Položka č. 3: **Jaký je věk Vašeho dítěte?**

Ve třetí položce jsme zjistili, že školní družinu navštěvují nejvíce účastníci vzdělávání ve věku 7–9 let. První zastoupení mají žáci ve věku 8 let, a to 26,7 %, druhé zastoupení s 25,7 % mají žáci ve věku 7 let, třetí zastoupení obsadili s 24,8 % žáci ve věku 9 let. U žáků ve čtvrté třídě, kdy je odpovídající věk 10 let vidíme mírný pokles, oproti ostatním, a to 16,8 %. Nejmenší zastoupení v tabulce i grafu mají žáci ve věku 6 let s 5,9 %.

Tabulka 3: Věk dítěte

	počet respondentů	počet respondentů v %
6 let	6	5,9
7 let	26	25,7
8 let	27	26,7
9 let	25	24,8
10 let	17	16,8

Graf 3: Věk dítěte v %

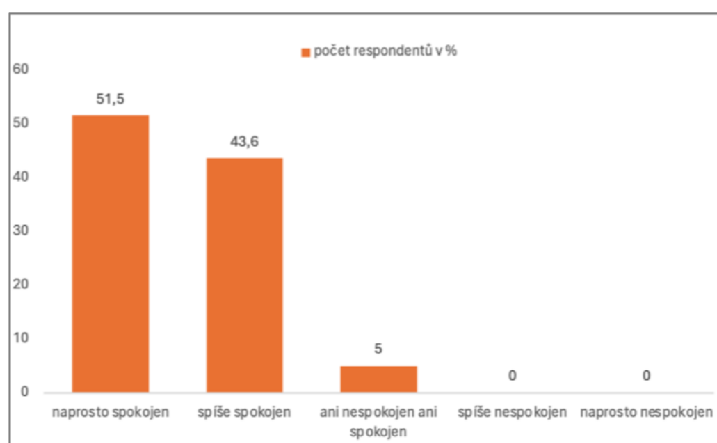
Položka č. 4: Pokud byste měli zhodnotit celkovou spokojenost se školní družinou, kterou navštěvuje Vaše dítě/děti pak by Vaše hodnocení bylo?

Ve čtvrté položce jsme zjišťovali, jak jsou zákonní zástupci spokojeni se školní družinou. 51,5 % respondentů uvedlo, že jsou naprosto spokojeni se ŠD. 43,6 % uvedlo, že jsou spíše spokojeni a 5 % uvedlo, že nejsou ani spokojeni ani nespokojeni. Spíše nespokojen a naprosto nespokojen neuvedl žádný z respondentů.

Tabulka 4: Spokojenost se školní družinou

	počet respondentů	počet respondentů v %
naprosto spokojen	52	51,5
spíše spokojen	44	43,6
ani nespokojen ani spokojen	5	5
spíše nespokojen	-	-
naprosto nespokojen	-	-

Graf 4: Spokojenost se školní družinou v %

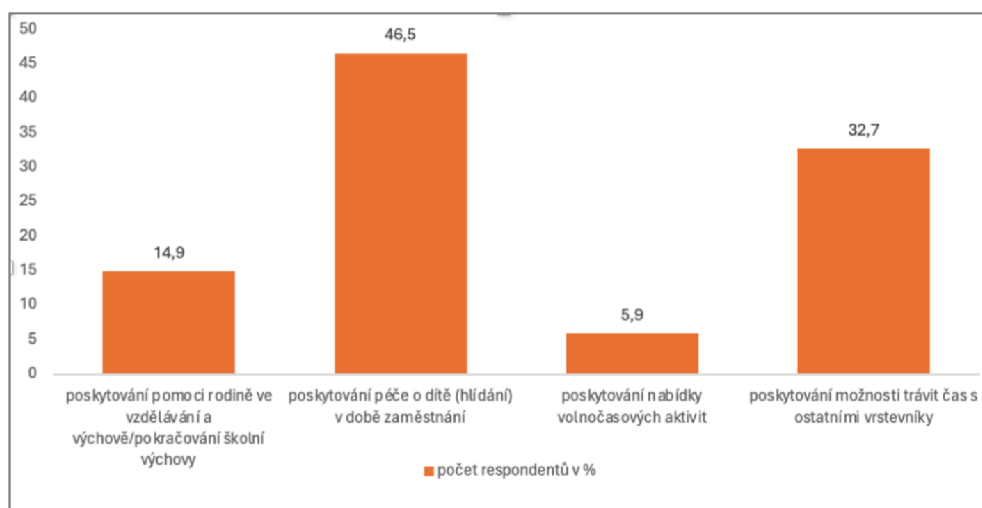
Položka č. 5: Co podle Vašeho názoru pobyt dítěte ve školní družině především zajišťuje?

V páté položce jsme se dotazovali respondentů na jejich názor ohledně funkcí ŠD. Už z tabulky i grafu je viditelně patrné, že téměř polovina rodičů (46,5 %) považuje školní družinu pouze jako hlídání v době jejich zaměstnání. 32,7 % respondentů uvedlo, že ŠD poskytuje jejich dětem možnost trávit čas s ostatními vrstevníky. 14,9 % respondentů uvedlo, že jim ŠD pomáhá ve vzdělávání a výchově a nejmenší zastoupení má nabídka volnočasových aktivit s 5,9 %.

Tabulka 5: Názor na školní družinu

	počet respondentů	počet respondentů v %
poskytování pomoci rodině ve vzdělávání a výchově/pokračování školní výchovy	15	14,9
poskytování péče o dítě (hlídání) v době zaměstnání	47	46,5
poskytování nabídky volnočasových aktivit	6	5,9
poskytování možnosti trávit čas s ostatními vrstevníky	33	32,7

Graf 5: Názor na školní družinu v %

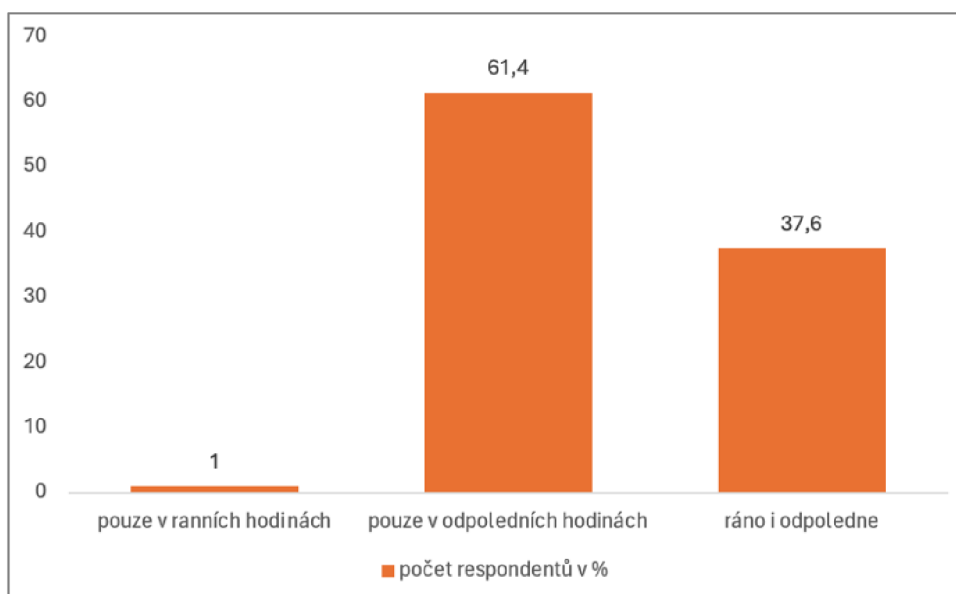
Položka č. 6: Jak využíváte školní družinu?

V šesté položce jsme zjišťovali, jak respondenti využívají školní družinu. Více než polovina respondentů, přesněji 61,4 % uvedla, že školní družinu jejich děti navštěvují pouze v odpoledních hodinách. 37,6 % respondentů uvedlo položku ráno i odpoledne a jen 1 % uvedlo pouze v ranních hodinách.

Tabulka 6: Využití školní družiny

	počet respondentů	počet respondentů v %
pouze v ranních hodinách	1	1
pouze v odpoledních hodinách	62	61,4
ráno i odpoledne	38	37,6

Graf 6: Využití školní družiny v %

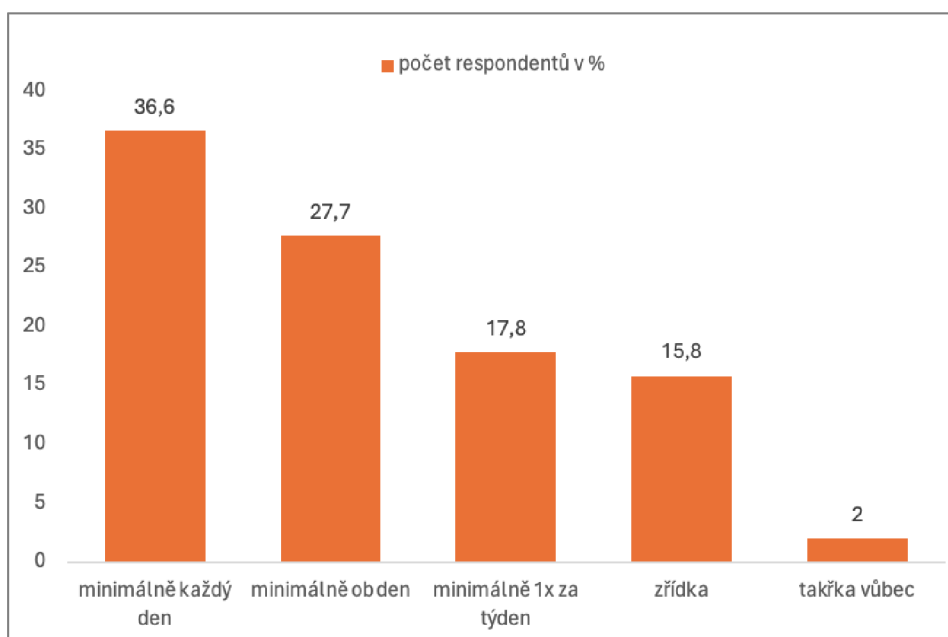
Položka č. 7: Má Vaše dítě zájem Vám vyprávět o tom, co se dělalo ve ŠD?

V sedmé položce jsme zjišťovali, jak často děti vypráví svým rodičům o tom, co dělaly ve ŠD. 36,6 % respondentů uvedlo minimálně každý den, 27,7 % uvedlo minimálně obden, 17,8 % uvedlo minimálně 1x za týden, 15,8 % uvedlo možnost zřídka a pouze 2 % respondentů uvedla možnost takřka vůbec.

Tabulka 7: Dění ve školní družině

	počet respondentů	počet respondentů v %
minimálně každý den	37	36,6
minimálně obden	28	27,7
minimálně 1x za týden	18	17,8
zřídka	16	15,8
takřka vůbec	2	2

Graf 7: Dění ve školní družině v %

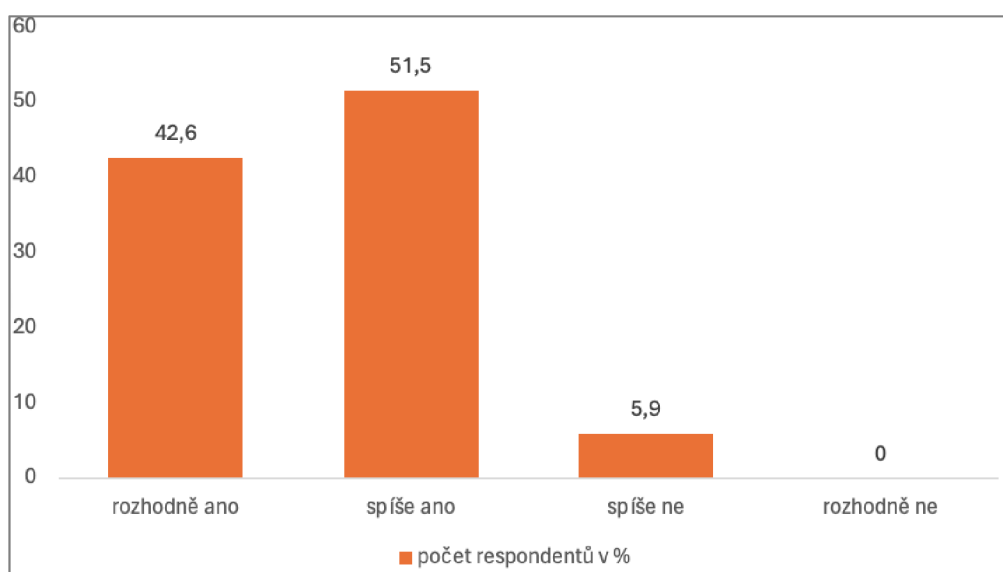
Položka č. 8: Souhlasíte s výrokem, že činnosti, které nabízí školní družina, jsou pestré a dostatečně rozmanité?

V osmé položce jsme zjistili, že 42,6 % zákonných zástupců uvedlo možnost rozhodně ano. Více než polovina respondentů, přesněji 51,5 % uvedla možnost spíše ano. Spíše ne uvedlo pouze 5,9 % respondentů a rozhodně ne neuvedl nikdo z dotazovaných.

Tabulka 8: Rozmanitost činností ve ŠD

	počet respondentů	počet respondentů v %
rozhodně ano	43	42,6
spíše ano	52	51,5
spíše ne	6	5,9
rozhodně ne	-	-

Graf 8: Rozmanitost činností ve ŠD v %

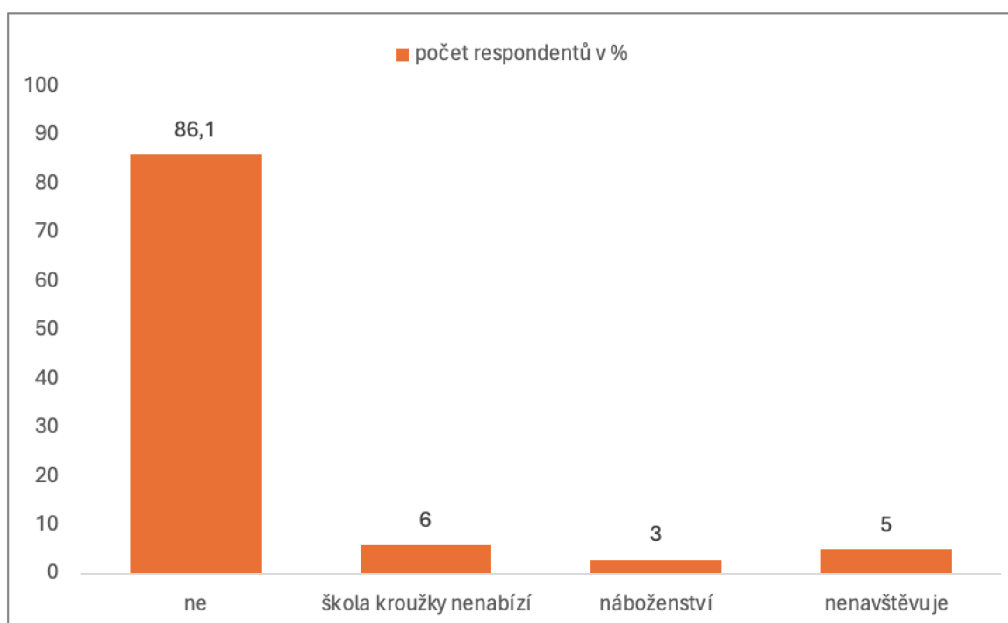
Položka č. 9: Navštěvují Vaše děti zájmové kroužky nabízené školou?

V deváté položce jsme se zákonných zástupců dotazovali, zda děti navštěvují kroužek nabízený školou. 86,1 % odpovědělo ne, jelikož škola žádný nenabízí. ZŠ Letovice velmi úzce spolupracuje se Střediskem volného času Letokruh Letovice, kde se také nachází dvě zbylé oddělení školních družin. Účastníci vzdělávání tak navštěvují kroužky v této instituce, a ne ve škole. Škola nabízí pouze náboženství s farářem, které navštěvuje 3 % žáků. 6 % uvedlo, že škola kroužky nenabízí a 5 % uvedlo možnost nenavštěvuje.

Tabulka 9: Zájmové kroužky nabízené školou

	počet respondentů	počet respondentů v %
ne	87	86,1
škola kroužky nenabízí	6	6
náboženství	3	3
nenavštěvuje	5	5

Graf 9: Zájmové kroužky nabízené školou v %

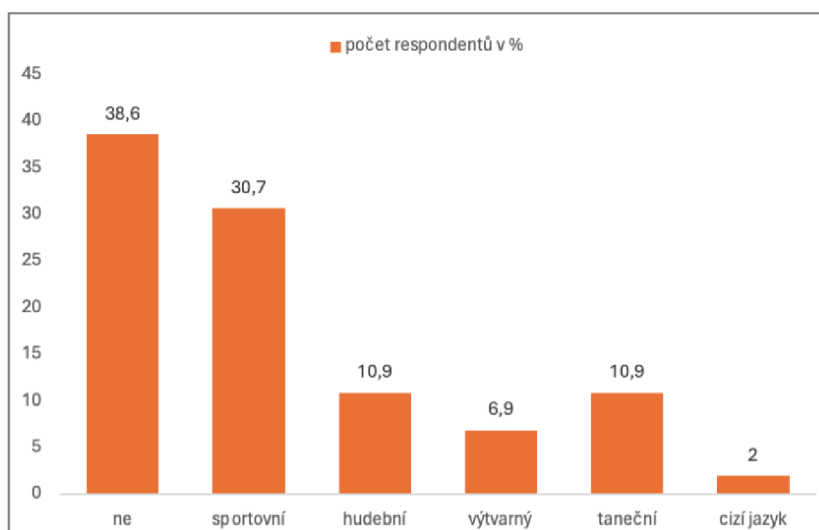
Položka č. 10: Navštěvuje Vaše dítě kroužek v jiném místě (městě), než je škola?

Desátá položka byla otevřenou otázkou, kde jsme zjišťovali, jaké zájmové kroužky děti navštěvují. 38,6 % zákonných zástupců uvedlo odpověď ne, kdy děti žádný kroužek nenavštěvují. 30,7 % uvedlo, že děti navštěvují sportovní kroužky, 10,9 % navštěvuje hudební kroužky, 6,9 % navštěvuje výtvarné kroužky, 10,9 % navštěvuje taneční kroužky a 2 % dětí navštěvuje kroužek cizího jazyka.

Tabulka 10: Zájmové kroužky v jiném místě

	počet respondentů	počet respondentů v %
ne	39	38,6
sportovní	31	30,7
hudební	11	10,9
výtvarný	7	6,9
taneční	11	10,9
cizí jazyk	2	2

Graf 10: Zájmové kroužky v jiném místě v %

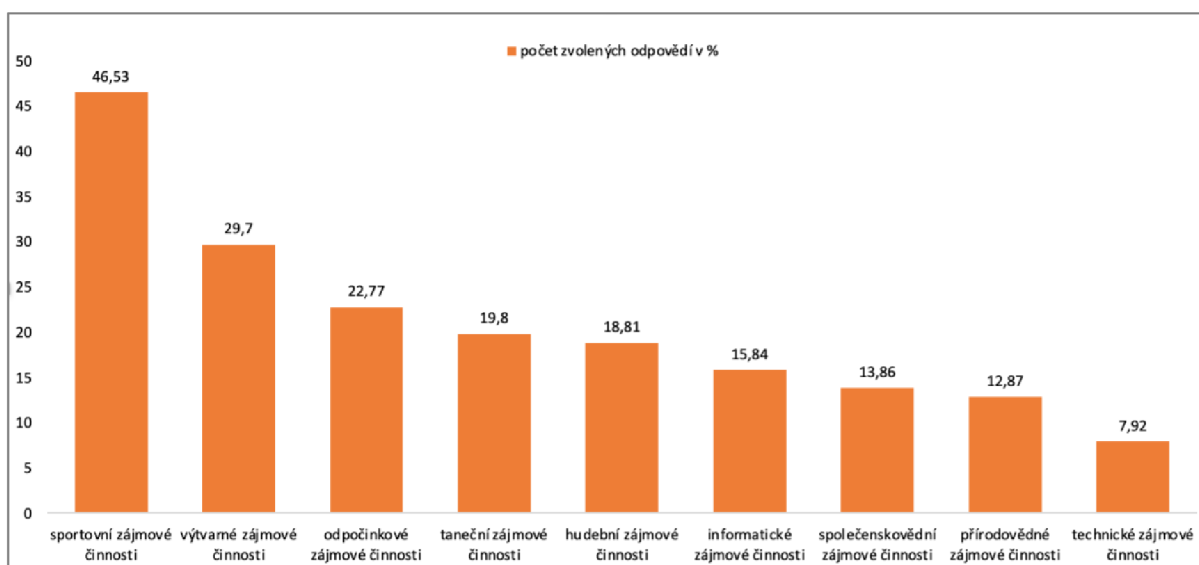
Položka č. 11: **Jaké aktivity by podle Vás měla nabízet ŠD vzhledem k zájmům Vašeho dítěte? Seřad'te aktivity podle důležitosti – přiřad'te známku podle důležitosti 1 nejdůležitější – 9 nejméně důležitá**

V jedenácté položce jsme zákonné zástupce požádali o seřazení aktivit od 1 do 9 podle toho, jak jsou pro jejich děti důležité, vzhledem k jejich zájmům. Činnosti jsou seřazeny od 1 do 9, kdy jedna znamená nejdůležitější a devět nejméně důležité. Téměř polovina respondentů (46,5 %) uvedla sportovní zájmové aktivity jako nejvíce důležité a jako nejméně důležité považuje 8 % respondentů technické zájmové činnosti. Podrobné výsledky jsou uvedeny v tabulce a grafu.

Tabulka 11: Aktivity ve ŠD vzhledem k zájmům dítěte

	Hodnocení podle důležitosti	počet zvolených odpovědí	počet zvolených odpovědí v %
1	sportovní zájmové činnosti	47	46,5
2	výtvarné zájmové činnosti	30	29,7
3	odpočinkové zájmové činnosti	23	22,8
4	taneční zájmové činnosti	20	19,8
5	hudební zájmové činnosti	19	18,8
6	informatické zájmové činnosti	16	15,8
7	společenskovední zájmové činnosti	14	13,9
8	přírodovědné zájmové činnosti	13	12,9
9	technické zájmové činnosti	8	8

Graf 11: Aktivity ve ŠD vzhledem k zájmům dítěte

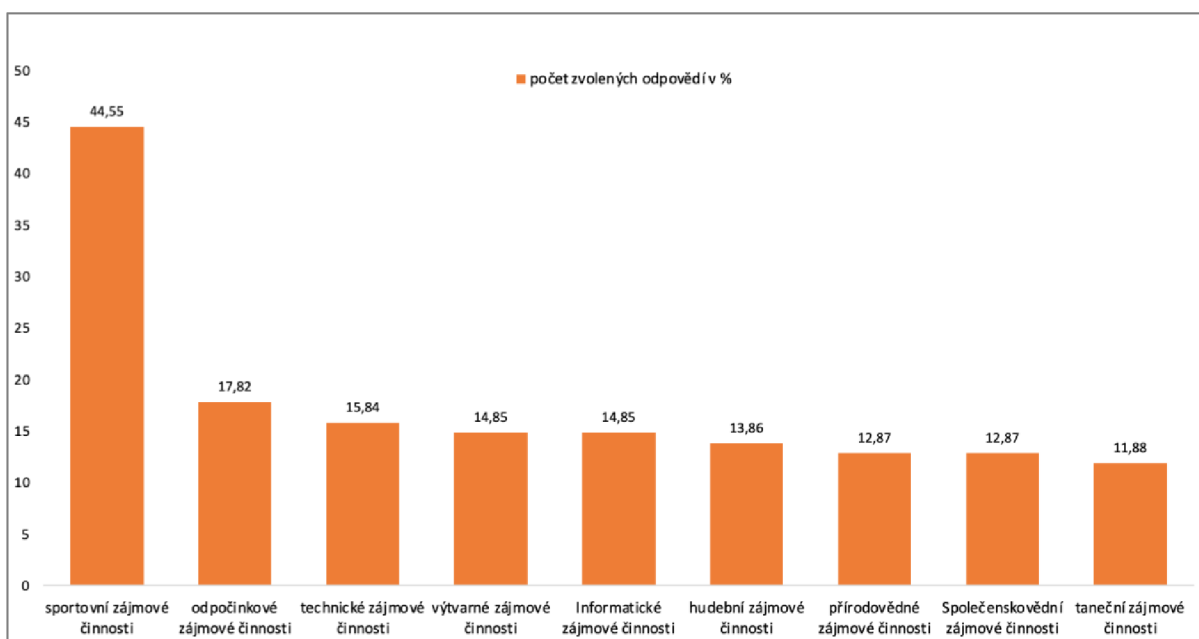
Položka č. 12: V rámci školní družiny je nějaká oblast, kterou byste posílili? Seřad'te aktivity podle důležitosti – přiďte známku podle důležitosti 1 nejdůležitější – 9 nejméně důležitá

Ve dvanácté položce jsme zákonné zástupce požádali o seřazení aktivit od 1 do 9 podle toho, jaké oblasti by ve školní družině posílili. Nejvíce 44,6 % respondentů označilo položku sportovní zájmové aktivity a nejméně 11,9 % respondentů označilo položku taneční zájmové aktivity.

Tabulka 12: Oblast k posílení ve ŠD

	Hodnocení podle důležitosti	počet zvolených odpovědí	Počet zvolených odpovědí v %
1	sportovní zájmové činnosti	45	44,6
2	odpočinkové zájmové činnosti	18	17,8
3	technické zájmové činnosti	16	15,8
4	výtvarné zájmové činnosti	15	14,9
5	Inforatické zájmové činnosti	15	14,9
6	hudební zájmové činnosti	14	13,9
7	přírodovědné zájmové činnosti	13	12,9
8	Společenskovední zájmové činnosti	13	12,9
9	taneční zájmové činnosti	12	11,9

Graf 12: Oblast k posílení ve ŠD v %

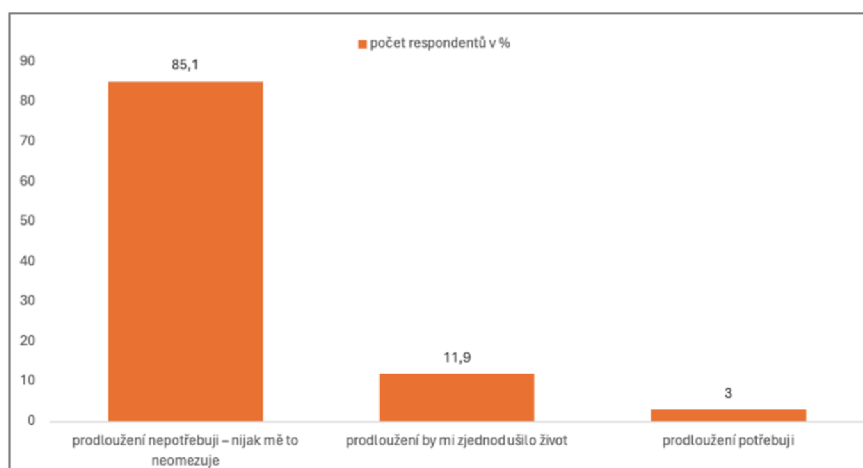
Položka č. 13: Vyhovuje Vám stanovená provozní doba školní družiny?

Ve třinácté položce jsme zjišťovali, zda respondentům vyhovuje provozní doba ŠD. Už z tabulky i grafu je viditelné, že téměř všichni zákonní zástupci, přesněji 85,1 %, nepotřebují prodloužení provozní doby. 11,9 % respondentů uvedlo, že by jim prodloužení zjednodušilo život a pouze 3 % respondentů uvedlo, že prodloužení potřebují.

Tabulka 13: Provozní doba školní družiny

	počet respondentů	počet respondentů v %
prodloužení nepotřebuji – nijak mě to neomezuje	86	85,1
prodloužení by mi zjednodušilo život	12	11,9
prodloužení potřebuji	3	3

Graf 13: Provozní doba školní družiny v %

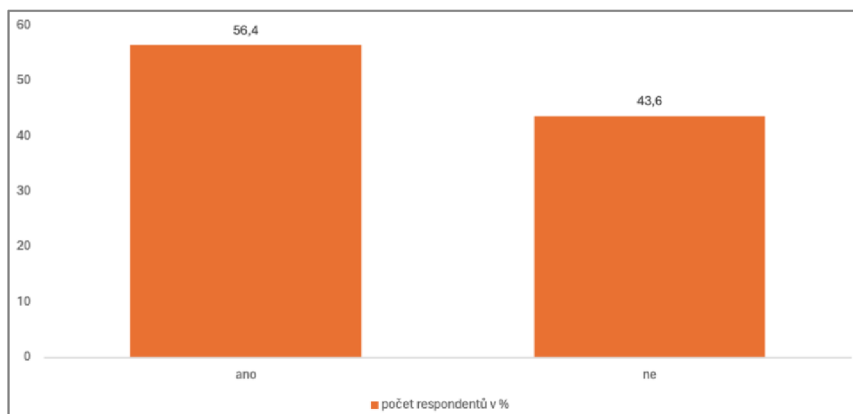
Položka č. 14: Vyzvedávají Vaše dítě ze ŠD kromě Vás jako rodičů i jiní rodinní příslušníci? (babičky, sourozenci atd)?

Ve čtrnácté položce jsme zjistili, že díky dlouhé pracovní době zákonných zástupců, děti vyzvedávají i ostatní příslušníci než jejich zákonní zástupci, a to 56,4 %. 43,6 % respondentů uvedlo, že jejich děti nikdo jiný ze ŠD nevyzvedává.

Tabulka 14: Vyzvedávání dětí ze ŠD

	počet respondentů	počet respondentů v %
ano	57	56,4
ne	44	43,6

Graf 14: Vyzvedávání dětí ze ŠD v %

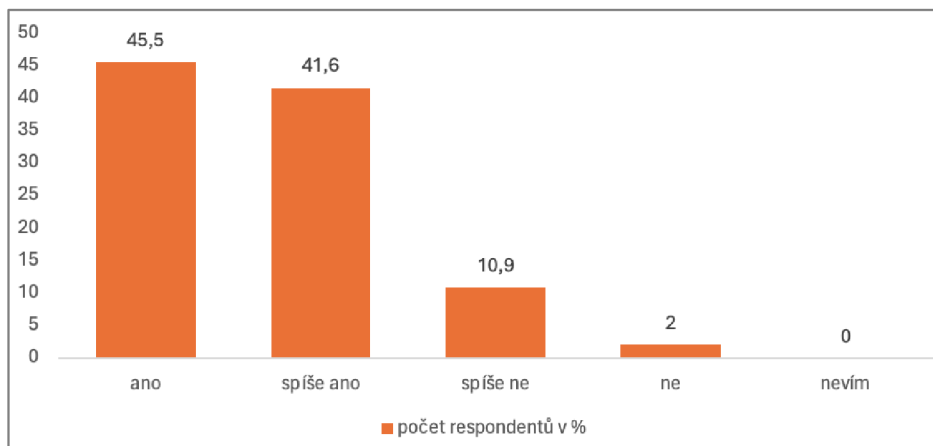
Položka č. 15: Myslíte si, že čas strávený pobytem venku jako součást programu školní družiny je pro Vaše dítě dostačující?

V patnácté položce jsme zjišťovali, jak se respondenti staví k názoru ohledně dostačujícího stráveného pobytu venku v rámci ŠD. 45,5 % respondentů uvedlo odpověď ano, 41,6 % uvedlo odpověď spíše ano, spíše ne uvedlo 10,9 % respondentů a pouze 2 % uvedla odpověď ne. Odpověď nikdo neuvedl žádný z dotazovaných.

Tabulka 15: Čas strávený venku

	počet respondentů	počet respondentů v %
ano	46	45,5
spíše ano	42	41,6
spíše ne	11	10,9
ne	2	2
nevím	-	-

Graf 15: Čas strávený venku v %

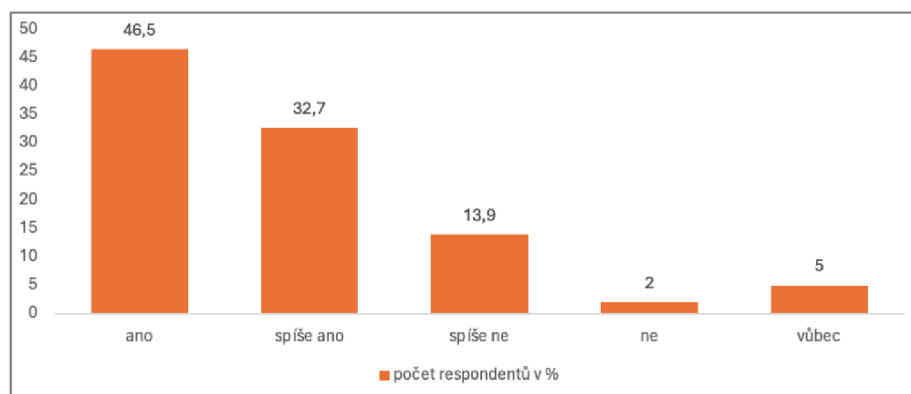
Položka č. 16: Domníváte se, že Vás vychovatelky ŠD dostatečně informují? Ohledně chování, výsledků, činností apod.?

V šestnácté položce jsme se respondentů dotazovali, zda se domnívají, že je vychovatelky dostatečně informují ohledně chování, činností apod. Téměř polovina 46,5 % uvedla odpověď ano, 32,7 % uvedla odpověď spíše ano, 13,9 % uvedla spíše ne, odpověď ne uvedlo 1,98 % respondentů a také 4,95 % respondentů uvedlo odpověď vůbec.

Tabulka 16: Informovanost zákonných zástupců

	počet respondentů	počet respondentů v %
ano	47	46,5
spíše ano	33	32,7
spíše ne	14	13,9
ne	2	2
vůbec	5	5

Graf 16: Informovanost zákonných zástupců v %

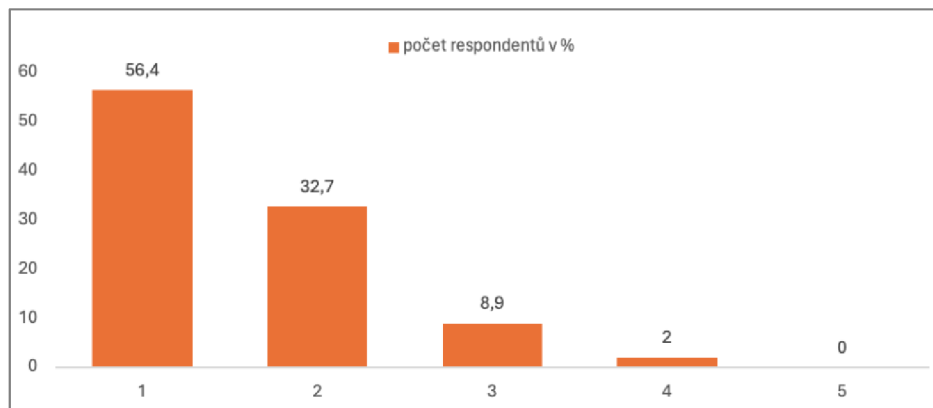
Položka č. 17: Jak byste ohodnotili ŠD na stupnici od 1 do 5? (Hodnocení jako ve škole)

V sedmnácté a zároveň poslední položce jsme zjišťovali, jak hodnotí respondenti ŠD na stupnici od 1 do 5. Více než polovina respondentů (56,4 %) uvedla odpověď 1, odpověď 2 uvedlo 32,7 % respondentů, 8,9 % uvedlo odpověď 3, 2 % respondentů uvedlo odpověď 4 a 5 nevedl nikdo z dotazovaných.

Tabulka 17: Hodnocení ŠD

	počet respondentů	počet respondentů v %
1	57	56,4
2	33	32,7
3	9	8,9
4	2	2
5	-	-

Graf 17: Hodnocení ŠD v %

5.6 Shrnutí a diskuze výsledků výzkumného šetření

Hájek (2007, s. 72) ve své knize píše, že jednou z možností, jak získat zpětnou vazbu a informace od rodičů, je použití dotazníkového šetření.

Dotazníkového šetření se tedy zúčastnilo 101 respondentů, přesněji zákonných zástupců účastníků vzdělávání od 1. do 5. třídy. Na základě provedeného výzkumu jsme zjistili, že školní družina – pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců – je velmi kladně hodnocena.

Ze získaných dat jsme zjistili, že školní družinu navštěvuje téměř stejné množství dívek (44,6 %) i chlapců (41,6 %) a někteří zákonní zástupci ve ŠD mají i dokonce obě své děti. Více než polovina účastníků vzdělávání žije ve městě (54,5 %) a nemusí tak docházet příliš daleko do školy. Další část žije na vesnici (45,5 %), kdy děti musí do školy dojíždět, ať už autobusem nebo je vozí rodiče či příbuzní.

Co se týče věků dětí, družinu nejvíce navštěvují děti ve věku 7 až 9 let. Můžeme vidět i velkou účast ve ŠD ve věku 10 let (16,8 %). Tyto děti mají své vlastní dvě oddělení určené jen pro 5. třídy. Důvodem je, že dvě oddělení ŠD se nachází ve Středisku volného času Letokruh, kde jsou 5. třídy, které se nevezou z kapacitních důvodů do hlavní budovy ZŠ.

Více než polovina zákonných zástupců (51,5 %) je se školní družinou naprosto spokojená a téměř druhá polovina spíše spokojena (43,6 %). Podle Hájka (2003, s. 76) by mezi vychovatelem a rodičem měl být vzájemný respekt. Poté tak dochází ke spokojenosti obou stran.

Velmi důležitou otázkou na respondenty bylo, co podle jejich názoru pro ně znamená ŠD, přesněji co od družiny očekávají. Tato otázka je rovněž cílem práce a pro téměř většinu zákonných zástupců (46,5 %) školní družina představuje pouze hlídání v době jejich zaměstnání. Pávková (2002, s. 114) uvádí že, většina rodičů považuje za nezbytné, aby jejich malé děti docházely do školní družiny, protože tak mají zajištěnu základní péči a dohled nad dítětem v době, kdy sami pracují. Odpověď zákonných zástupců vychovatelky ze ŠD Letovice velice zarazila a zaraz utvrdila, že školní družiny už nejsou o vzdělávání, učení se něčemu novému jako dřív, ale pouze o hlídání. Někteří rodiče ale tvrdí, že sice zaškrkli odpověď hlídání,

ale v dobrém slova smyslu, kdy je pro ně lepší ať je jejich dítě pod dozorem, než aby se někde toulalo samo nebo doma hrálo na počítači hry. Pro další část zákonných zástupců ŠD znamená možnost jejich dětí trávit čas s ostatními vrstevníky (32,7 %). Matějček (1998, s. 84) tak tvrdí, že chlapci v mladším školním věku se kamarádí spíše s chlapci a dívky s ostatními děvčaty, avšak Langmeier a Krejčířová (2006, s. 128-130) argumentují, že tato přátelství často nevydrží dlouho, jelikož jsou založena na povrchních hodnotách. Najdou se ale i tací rodiče, kterým družina pomáhá ve vzdělávání a pokračování školní výchovy (14,9 %).

ŠD využívají děti hlavně v odpoledních hodinách, kdy je vyzvedávají i jiní rodinní příslušníci než jejich rodiče. Značná část dětí svým rodičům vypráví minimálně každý či obden o tom, co se dělo ve ŠD, což znamená úspěch pro vychovatelku a její přípravu. Činnosti ve ŠD jsou podle zákonných zástupců spíše pestré a dostatečně rozmanité (51,5 %). Podle Pávkové (2007, s. 16) jsou velmi zásadní zájmové činnosti, které slouží k rozvoji individuality každého dítěte. Měli bychom tak podporovat aktivity, které si děti vybraly a baví je.

Ve škole děti zájmové kroužky nenavštěvují, jelikož ZŠ žádné nenabízí. ZŠ Letovice velmi úzce spolupracuje se Střediskem volného času Letokruh Letovice. Účastníci vzdělávání tak navštěvují kroužky v této instituci, a ne ve škole. Co se týče zájmových kroužků v jiném místě, spousta dětí žádné nenavštěvuje (38,6 %), další část navštěvuje kroužky sportovní, hudební nebo taneční. Mezi sportovní kroužky spousta respondentů uvedla fotbal, tenis, florbal, volejbal a inline. Hájek (2007, s. 16) uvádí, že sportovní a pohybové aktivity jsou velmi důležité, jelikož slouží k obnově energie a děti se tak uvolní po celém dni soustředění. Taneční kroužky navštěvují převážně dívky, kdy respondenti uváděli mažoretky a balet. Spousta dětí také hraje na hudební nástroj – flétna, kytara, klavír, trumpet. Někteří také uvedli lekce cizího jazyka (angličtina) a výtvarné kroužky – keramika, vyrábění.

Dle zájmů dítěte by podle jejich rodičů měla školní družina nabízet převážně sportovní, výtvarné či odpočinkové činnosti. Podle Hájka (2007, s.16) jsou odpočinkové činnosti velice důležité, a proto je zásadní, aby byly zařazeny do režimu dne ve školní družině. Jsou také činnosti, které by rodiče posílili a to sportovní, odpočinkové a technické činnosti. V předchozí otázce technické činnosti obsadily poslední místo. Myslím si, že v dnešní době spousta lidí nezvládá manuální práci, proto možná rodiče v této otázce zařadily technické činnosti na třetí místo, kde chtějí, aby se to jejich děti zavčas naučily. Technické činnosti se tak hodí do života

každého, protože se v nich učí činnostem, které jsou potřeba k běžnému životu (šití, pečení, vyrábění z různých druhů materiálu a další).

Stanovená provozní doba většině zákonných zástupců vyhovuje (85,1 %) a prodloužení nepotřebují, jelikož je nijak neomezuje. Děti velmi rádi chodí ven a podle jejich rodičů je čas strávený venku dostačující. Klégrová (2003, s. 49) souhlasí, že děti nejlépe relaxují aktivním způsobem, kdy nejefektivnější formou odpočinku je právě pobyt venku na čerstvém vzduchu. Hájek (2007, s. 75) tvrdí, že úzce spolupracující vztah mezi školní družinou a rodiči je klíčový, neboť rodiče jsou partnerem ve výchově dětí. Tento partnerství spočívá v pravidelné výměně informací, otevřené komunikaci a vzájemném respektu. Spousta rodičů u této otázky uvedla, že jsou informováni dostatečně ohledně chování, výsledků a činností jejich dětí.

Poslední otázka mě nijak nepřekvapila, kdy školní družina je zákonnými zástupci hodnocena převážně známkou jedna (56,4 %), která znamená nejlepší. Může to tak znamenat, že zákonní zástupci jsou se ŠD spokojeni, jejich děti mají paní vychovatelky ve svých odděleních rády a rovněž tam rády tráví svůj čas.

Myslím si, že tato bakalářská práce by mohla pomoci vybrané školní družině k určité zpětné vazbě k jejich působení. Výsledky jsou takové, jak jsem očekávala a nebylo tak téměř žádných negativních odpovědí. V dotazníkovém šetření nebyly posuzovány jen dvě oddělení, ale devět, a i tak výzkum dopadl velice dobře. Jako doporučení jsem vedoucí vychovatelce zaslala tabulku se zaznamenanými výsledky, aby měla přehled o aktivitách, které by mohli ve ŠD oživit a obohatit. Vyjádřila mi velkou vděčnost za tuto pomoc.

Závěr

Školní družiny byly a jsou velmi vyžadovanou potřebou pro mnoho rodičů, kteří jsou dlouho v zaměstnání a nemohou své děti vyzvednout hned po skončení vyučování. Je to zařízení, které poskytuje dětem péči a různé vzdělávací činnosti. V bakalářské práci jsem se zabývala pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců na školní družinu.

V teoretické části, konkrétně v první kapitole jsem se zabývala obecnou charakteristikou pojmu školní družina, dále jsem stručně popsala historii školních družin v naší republice, neopomněla jsem vymezit cíle a funkce školní družiny, jež jsou pro tuto práci velmi důležité. V druhé kapitole jsem popsala spolupráci školních družin se zákonnými zástupci a ostatními subjekty. Ve třetí kapitole jsem stručně charakterizovala roli vychovatelky a zmínila jsem určité předpoklady, které by měla vychovatelka mít pro svůj výkon práce. Ve čtvrté a také poslední kapitole teoretické části jsem vymezila a popsala období dítěte v mladším školním věku, které je velmi klíčové pro školní družinu.

Ve výzkumné části jsem analyzovala získaná data z dotazníkového šetření, které jsem realizovala ve ŠD Letovice. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké očekávání/představy mají zákonní zástupci ohledně funkcí školní družiny. Zajímalo mě to z důvodu, že v dnešní době má každý rodič rozdílný pohled. Pro dosažení cíle jsem si stanovila dílčí výzkumné otázky, kdy jsem zjišťovala, jaké činnosti mají podle zákonných zástupců rády jejich děti ve školní družině, které činnosti by zákonní zástupci ve ŠD posílili, jaká je jejich spokojenost se ŠD, zda jim vyhovuje provozní doba ŠD a jak často jim děti vypráví o dění ve ŠD. Tyto cíle jsem se snažila v plné míře naplnit a zjistila jsem tak, že pro většinu rodičů školní družina představuje pouze hlídání v době jejich zaměstnání.

Vytváření této bakalářské práce byla pro mě velká zkušenost. Tuto školní družinu jsem dvakrát navštěvovala v rámci praxe, ráda tam trávím svůj čas, a proto jsem si ji také vybrala pro mé výzkumné šetření. Získané informace a výsledky byly velmi přínosné jak pro mě, tak i pro vychovatelky ze ŠD Letovice, které získaly zpětnou vazbu k jejich letité práci.

ŠD Letovice je tak – pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců – hodnocena velmi kladně.

Seznam použitých zkratk

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

ČR – Česká republika

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

např. - například

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

s. – strana

ŠD – školní družina

tj. – to je

tzv. – takzvaný

YMCA – Young Men's Christian Association – křesťanské sdružení mladých mužů

YWCA – Young Women's Christian Association – křesťanské sdružení mladých žen

ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

Seznam použité literatury

Knižní literatura

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

DOSOUDIL, Pavel a kol. *Vybraná témata výchovatelské praxe*. Praha: TOGGA, 2012. ISBN 978-80-87258-43-9.

HÁJEK, Bedřich a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Školní družina*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka. Žijeme s dětmi*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1020-1.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk a POKORNÁ, Marie. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-8602-221-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie*. Rádci pro rodiče a vychovatele. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina a HÁJEK, Bedřich. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

ROGGE, Jan-Uwe. *Rodiče určují hranice*. Vyd. 2. Přeložil Petr BABKA. Rádci pro rodiče a vychovatele. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-806-7.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0956-0.

VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Kompetence ve vzdělávání*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8.

WILD, Rebeca. *Svoboda a hranice, láska a respekt: co od nás děti potřebují*. Šťastné dítě (DharmaGaia). Praha: DharmaGaia, 2010. ISBN 978-80-7436-005-3.

Elektronické dokumenty

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online] Praha: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2016 [cit. 16. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

Školský zákon [online] Praha: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2024 [cit. 16. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-1-2024>

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Návštěvnost ve školní družině	31
Tabulka 2: Bydliště respondentů	32
Tabulka 3: Věk dítěte.....	32
Tabulka 4: Spokojenost se školní družinou	33
Tabulka 5: Názor na školní družinu.....	34
Tabulka 6: Využití školní družiny	35
Tabulka 7: Dění ve školní družině	36
Tabulka 8: Rozmanitost činností ve ŠD	37
Tabulka 9: Zájmové kroužky nabízené školou	38
Tabulka 10: Zájmové kroužky v jiném místě	39
Tabulka 11: Aktivity ve ŠD vzhledem k zájmům dítěte	40
Tabulka 12: Oblast k posílení ve ŠD	41
Tabulka 13: Provozní doba školní družiny	42
Tabulka 14: Vyzvedávání dětí ze ŠD	43
Tabulka 15: Čas strávený venku	44
Tabulka 16: Informovanost zákonných zástupců	45
Tabulka 17: Hodnocení ŠD.....	45

Seznam grafů

Graf 1: Návštěvnost ve školní družině v %	31
Graf 2: Bydliště respondentů v %.....	32
Graf 3: Věk dítěte v %	33
Graf 4: Spokojenost se školní družinou v %	34
Graf 5: Názor na školní družinu v %	35
Graf 6: Využití školní družiny v %	36
Graf 7: Děni ve školní družině v %	37
Graf 8: Rozmanitost činností ve ŠD v %.....	38
Graf 9: Zájmové kroužky nabízené školou v %	39
Graf 10: Zájmové kroužky v jiném místě v %	40
Graf 11: Aktivity ve ŠD vzhledem k zájmům dítěte.....	41
Graf 12: Oblast k posílení ve ŠD v %	42
Graf 13: Provozní doba školní družiny v %	43
Graf 14: Vyzvedávání dětí ze ŠD v %	43
Graf 15: Čas strávený venku v %	44
Graf 16: Informovanost zákonných zástupců v %.....	45
Graf 17: Hodnocení ŠD v %.....	46

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 1 – Dotazník

DOTAZNÍK – ŠKOLNÍ DRUŽINA POHLEDEM ÚČASTNÍKŮ VZDĚLÁVÁNÍ A JEJICH ZÁKONNÝCH ZÁSTUPCŮ

Vážení a milí rodiče,

jsem studentkou posledního ročníku Univerzity Palackého v Olomouci, oboru Vychovatelství. Tématem mé práce je Školní družina pohledem účastníků vzdělávání a jejich zákonných zástupců. Touto cestou bych Vás chtěla poprosit o vyplnění dotazníku, který je anonymní a slouží pouze pro účely bakalářské práce.

Předem Vám moc děkuji za vyplnění dotazníku a Vaši ochotu.

Veronika Rožková

verurozek@gmail.com [Přepnout účet](#)

 Není sdíleno

* Označuje povinnou otázku

Školní družinu navštěvuje? *

- dcera
- syn
- obě děti

Kde bydlíte? *

- na vesnici
- ve městě

Jaký je věk Vašeho dítěte? *

- 6 let
- 7 let
- 8 let
- 9 let
- 10 let

Pokud byste měli zhodnotit celkovou spokojenost se školní družinou, kterou navštěvuje Vaše dítě/ děti, pak by Vaše hodnocení bylo?

- naprosto spokojen
- spíše spokojen
- ani nespokojen ani spokojen
- spíše nespokojen
- naprosto nespokojen

Co podle Vašeho názoru pobyt dítěte ve školní družině především zajišťuje? *
(vyberte jednu z alternativ)

- poskytování pomoci rodině ve vzdělávání a výchově /pokračování školní výchovy
- poskytování péče o dítě (hlídání) v době zaměstnání rodičů
- poskytování nabídky volnočasových aktivit
- poskytování možnosti trávit čas s ostatními vrstevníky

Jak využíváte školní družinu? *

- pouze v ranních hodinách
- pouze v odpoledních hodinách
- ráno i odpoledne

Má Vaše dítě zájem Vám vyprávět o tom, co se dělalo ve ŠD? *

- minimálně každý den
- minimálně obden
- minimálně 1x za týden
- zřídka
- takřka vůbec

Souhlasíte s výrokem, že činnosti, které nabízí školní družina, jsou pestré a dostatečně rozmanité? *

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne

Navštěvují Vaše děti zájmové kroužky nabízené školou? Pokud ano, jaké? *

Vaše odpověď _____

Navštěvuje Vaše dítě kroužek v jiném místě (městě), než je škola? Pokud ano, jaký? *

Vaše odpověď _____

Jaké aktivity by podle Vás měla nabízet ŠD vzhledem k zájmům Vašeho dítěte? *

SEŘAĎTE aktivity podle důležitosti – přidejte známku podle důležitosti 1 nejdůležitější – 9 nejméně důležitá

Co aktivita, to jiné číslo.

Jaké aktivity by podle Vás měla nabízet ŠD vzhledem k zájmům Vašeho dítěte? *

SEŘAĎTE aktivity podle důležitosti – přidejte známku podle důležitosti 1 nejdůležitější – 9 nejméně důležitá

Co aktivita, to jiné číslo.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hudební zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Přírodovědné zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Technické zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Společenskovední zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výtvarné – tvořivé činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taneční zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informatické zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Odpočinkové, relaxační aktivity	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportovní aktivity	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V rámci školní družiny je nějaká oblast, kterou byste posílili? SEŘAĎTE aktivity podle důležitosti – přidejte známku podle důležitosti 1 nejdůležitější – 9 nejméně důležitá *

Co aktivita, to jiné číslo.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hudební zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Přírodovědné zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Technické zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Společenskovední zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výtvarné – tvořivé činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taneční zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informatické zájmové činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Odpočinkové, relaxační aktivity	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportovní aktivity	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vyhovuje Vám stanovená provozní doba školní družiny? *

- prodloužení nepotřebuji – nijak mě to neomezuje
- prodloužení by mi zjednodušilo život
- prodloužení potřebuji – výrazně mě provozní doba omezuje

Vyzvedávají Vaše dítě ze ŠD kromě Vás jako rodičů i jiní rodinní příslušníci (babičky, sourozenci atd)? *

- ano
- ne

Myslíte si, že čas strávený pobytem venku jako součást programu školní družiny je pro Vaše dítě dostačující? *

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne
- nevím

Domníváte se, že Vás vychovatelky ŠD dostatečně informují? Ohledně chování, výsledků, činností apod.? *

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne
- vůbec

Jak byste ohodnotili ŠD na stupnici od 1 do 5? (Hodnocení jako ve škole) *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Odeslat

Vymazat formulář

Nikdy přes Formuláře Google neposílejte hesla.

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem. [Nahlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Zásady ochrany soukromí](#)

Google Formuláře